

**Operativt program för
Europeiska socialfonden
på Åland**

2007-2013

**Ålands landskapsregering
9.7.2007**

INLEDNING	1
1. ÅLAND	2
1.1. GEOGRAFI OCH BEFOLKNING	2
1.2. DEN EKONOMISKA SITUATIONEN PÅ ÅLAND	3
1.3. FÖRETAG OCH FÖRETAGANDET	3
1.4. ARBETSMARKNADEN	4
1.5. UTBILDNINGSTRUKTUREN	5
1.6. MILJÖ OCH ENERGI	5
1.7 NULÄGESINDIKATORER	7
2. SWOT-ANALYS.....	9
2.1. STYRKOR.....	9
2.1.1. <i>Ekonomi och sysselsättning</i>	9
2.1.2. <i>Transport och kommunikation</i>	9
2.1.3. <i>Energi</i>	10
2.2. SVAGHETER	10
2.2.1. <i>Ekonomi och sysselsättning</i>	10
2.2.2. <i>Teknologi och kunskap</i>	11
2.2.3. <i>Energi och miljö</i>	11
2.2.4. <i>Infrastruktur</i>	11
2.3. HOT.....	11
2.3.1. <i>Kommunikation och ekonomi</i>	11
2.3.2. <i>Demografi och arbetsmarknad</i>	12
2.3.3. <i>Kunskap, miljö och konflikter</i>	12
2.3.4. <i>Energi</i>	13
2.4. MÖJLIGHETER	13
2.4.1. <i>Ekonomi och infrastruktur</i>	13
2.4.2. <i>Utbildning och innovation</i>	13
2.4.3. <i>Samhället och besöksnäringen</i>	14
2.4.4 <i>Energi</i>	14
3. UTVÄRDERING OCH ERFARENHETER AV ÅLANDS MÅL 3-PROGRAM ÅR 2000-2006	15
4. PROGRAMMETS MÅLSÄTTNING.....	16
5. STRATEGIN OCH OPERATIVT PROGRAM.....	18
<i>Investeringar i humankapital</i>	19
5.1. SÄRSKILDA BESTÄMMELSER FÖR OPERATIVT PROGRAM (ESF)	21
5.1.1. <i>Jämställdhet mellan könen och lika möjligheter</i>	21
5.1.2. <i>Partnerskap</i>	21
5.1.3. <i>Komplement till andra insatser</i>	21
6. OPERATIVT PROGRAM (ESF).....	22
6.1. PRIORITERAT OMRÅDE: KOMPETENS OCH SYSSLSÄTTNING	22
6.2. PRIORITERAT OMRÅDE: TEKNISKT STÖD	24
6.3. URVALSKRITERIER	24
6.4. INDIKATORER	24
6.4.1 <i>Kvantifierat mål på programnivå 2007-2013</i>	25

6.4.2. <i>Finansiella indikatorer</i>	26
6.4.3. <i>Fysiska indikatorer</i>	26
6.4.4. <i>Resultatindikatorer</i>	28
6.4.5. <i>Effektindikatorer:</i>	28
6.5 BESKRIVNING AV DE OLIKA STÖDIRIKTNINGARNA.....	29
7. BESTÄMMELSER FÖR GENOMFÖRANDE AV PROGRAMMET.....	36
7.1. ANGRÄNSNINGAR TILL ANDRA PROGRAM	36
7.2. MYNDIGHETER SOM AVSES I ARTIKEL 59 (EG) 1083/2006.....	37
7.3. BESKRIVNING AV ÖVERVAKNINGS- OCH UTVÄRDERINGSSYSTEM.....	38
7.4. BEHÖRIGA ORGAN OCH UTBETALNINGAR.....	39
7.5. PENNINGFLÖDEN OCH INSYN	39
7.6. OFFENTLIGHET OCH INFORMATION	40
7.7. STATSSTÖD	40
7.8. UTBYTE AV DATORISERADE UPPGIFTER.....	40
7.9. SAMORDNING MELLAN INSATSER	40
7.10. STÖDMOTTAGARE	42
<i>Privata företag</i>	42
<i>Offentliga aktörer</i>	42
<i>Andra aktörer</i>	42
8. FINANSIERINGSTABELLER ESF 2007-2013	43
9. EX-ANTE UTVÄRDERING	45
9.1 SAMMANFATTNING AV EX-ANTE UTVÄRDERINGEN	45
9.2 BEAKTANDE AV UTVÄRDERINGEN I PROGRAMMET.....	46
BILAGA 1 SAMMANFATTNING AV MILJÖKONSEKVENSBEDÖMNING....	1
MILJÖHÄNSYN I ÅLANDS TVÅ OPERATIVA PROGRAM INOM RAMEN FÖR MÅLET REGIONAL KONKURRENSKRAFT OCH SYSSELSÄTTNING 2007-2013	3

Inledning

Föreliggande dokument innehåller Ålands förslag till operativt program inom ramen för målet Regional konkurrenskraft och sysselsättning. Programmet finansieras genom Europeiska socialfonden och omfattar hela Åland, NUTS II.

Målsättningen med det åländska programmet är att förbättra nyttjandet av humankapitalet. Den övergripande målsättningen med Ålands program följer gemenskapens riktlinjer för perioden år 2007-2013 (KOM (2005) 0299) och rådets förordning (EG) nr. 1083/2006 om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden samt om upphävande av förordningen (EG) nr 1260/1999 (i fortsättningen (EG) nr. 1083/2006), artikel 3, punkt 1 stycke 2 och punkt 2b, d.v.s. att förstärka den sociala sammanhållningen genom att satsa på kunskap, innovation och bättre nyttjande av humankapitalet.

Socialfundsområdet karaktäriseras i enlighet med artikel 3, punkt 1 i rådets förordning (EG) nr. 1081/2006 om Europeiska socialfonden och om upphävande av förordning (EG) nr. 1784/1999 (i fortsättningen (EG) nr. 1081/2006) av åtgärder inom humankapital och delaktighet. Inom socialfundsområdet kommer principerna för Equal att beaktas, särskilt när det gäller anställbarhet, företaggaranda och anpassningsförmåga¹.

Programmet är skrivet i enlighet med de direktiv som angivits i rådets förordningar: (EG) nr 1083/2006 och (EG) nr. 1081/2006 och följer de riktlinjer som framkommit i Lissabonstrategin med betoning på de två huvuduppgifterna – att skapa en starkare, varaktig tillväxt och fler samt bättre jobb. KOM (2005) 24, 2.2.2005.

Partnerskapet för utformning, genomförande, övervakning och utvärdering av det operativa programmet på Åland är Ålands kommunförbund, FFC:s lokalorganisation på Åland, Ålands Handelskammare, Ålands Natur och miljö, Ålands jämställdhetsdelegation, Ålands Företagareförening, Ålands turistförbund och Ålands bildningsförbund, vilka representerar lokala och andra offentliga myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer, företrädare för det civila samhället, partner på miljö- och jämställdhetsområdet enligt artikel 11 (EG) nr 1083/2006.

Åland är sedan år 1921 en självstyrd del av republiken Finland. Självstyrelsen regleras i självstyrelselagen² för Åland (FFS³ 1144/91⁴). Självstyrelsen omfattar idag självbestämmande inom bl.a.: undervisning och kultur, hälso- och sjukvård, intern trafik, kommunalförvaltning, polis- och postväsendet, radio och television samt näringslivets främjande och sysselsättning. Frågor som berör domstolar, straffrätten, större delen av civilrätten samt utrikesförvaltningen är underordnade finska staten. Den ekonomiska självstyrelsen baseras på ett avräkningssystem mellan Åland och Finland som innebär att 0,45 procent av statsbudgetens inkomster från räknat upplåning överförs till Åland.

¹ Gemenskapsinitiativet Equal

² Genom självstyrelselagen fastslås den nationella kompetensfördelningen mellan det åländska parlamentet; lagtinget och Finlands riksdag

³ FFS = Finlands författningssamling

⁴ Självstyrelselagen antas i grundlagsordning av Finlands Riksdag och Ålands Lagting i enstämmigt beslut. Självstyrelselagen från 1993 är den tredje självstyrelselagen.

Självstyrelselagen reglerar hanteringen av EU-ärenden som faller inom Ålands behörighetsområde.⁵ Detta är bakgrunden till att Åland utformar en egen strategi och egna program.

Dokumentet innehåller som ovan nämnts Ålands förslag till operativt program men också bakgrundsbeskrivning, nulägesindikatorer och SWOT-analys.

1. Åland

1.1. Geografi och befolkning

Åland är beläget mellan finländska och svenska fastlandet, och utgör i sin helhet ett skärgårdsområde, men trots detta görs inom landskapet en regionalpolitisk åtskillnad mellan staden Mariehamn, landsbygden och skärgården.

Landskapet består av 6 757 öar och skär⁶. Den största ön är ”fasta Åland” (huvudön)⁷ på vilken drygt 90 procent av befolkningen är bosatt⁸. Öriket består av 16 kommuner (1 stad och 15 landsbygdskommuner). Begreppet landsbygdskommuner inkluderar både kommuner som är belägna på huvudön (9 st.) och de som saknar fast vägförbindelse och som per definition kallas skärgård (6 st.), dessa har dagliga färjförbindelser till och från huvudön.

År 2005 var befolkningstätheten 17,4 invånare per km², vilket är lågt i jämförelse med övriga EU där Finland som enda land har en lägre siffra (17,2 invånare/km²). Befolkningen uppgår till 26 766 invånare (år 2005) varav 10 780 bor i staden Mariehamn och 15 986 på landsbygden¹⁰. Ålands befolkning är en blandning av personer födda på Åland (69,6 procent av totalbefolkningen), födda i Finland (20,2 procent) och födda i Sverige (3,9 procent) vilket innebär att öriket för första gången har över 10 procent av befolkningen som är födda utanför Åland och Finland. I ett internationellt perspektiv är Åland ett öppet samhälle, exempelvis Sverige som har en stor andel av befolkningen födda utanför landet har 12 procent vilket är jämförbart med USA. På Åland är cirka 30 procent av befolkningen födda utanför Åland.

Migrationsrörelsen har till viss del samverkat med efterfrågan på arbetskraft. Under år 2005 uppgick flyttningsnettot till 205 personer, vilket var en ökning jämfört med tidigare år. Inflyttningen från, framförallt, de östeuropeiska och asiatiska länderna har ökat de senaste åren och i dagsläget finns det, inklusive svenskan, 23 språk representerade.

En åldrande befolkning en fortsatt trend eftersom invånare i kategorin 0-14 år minskar för varje år (18,6 procent år 2000, 17,3 procent år 2005) medan en ökning sker i kategorin från 65 år och uppåt (16,4 procent år 2000, 16,8 procent år 2005). Enligt befolkningsprognosen kommer personer över 65 år att fortsätta öka i antal medan de andra två kategorierna kommer att bli mindre. Personer i arbetsför ålder (15-64 år) var 65,9 procent år 2005.

⁵ 9 a kap. självstyrelselagen

⁶ varav 6 400 är större än 3 000 m²

⁷ Areal: 70 procent av totala landarealen. Avstånd: Från nordligaste till sydligaste punkten 55 km.

⁸ Finlands lantmäteriverk

⁹ För landsbygdsområdet är siffran 13,7 personer per km² och för skärgården är den 4,5 personer per km².

¹⁰ Av landsbygdens befolkning bor 13 660 personer på fasta Åland och 2 326 i skärgården. Invånarantalet i skärgården halverades mellan 1950 och 1980, men har sedan 1990 varit tämligen stabil. Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB), är i fortsättningen källa om inget annat anges.

1.2. Den ekonomiska situationen på Åland

Tjänste- och servicenäringar präglar den åländska ekonomin. Den lokala marknadens ringa storlek skapar ett beroende av varu- och tjänsteutbyte med de större marknaderna i framförallt Stockholmsområdet och södra Finland.

Sjöfartsnäringen är av stor betydelse eftersom branschen ensam står för cirka 40 procent av den totala BNP. Sjöfarten är en kapitalintensiv näringsgren och detta har bidragit till en hög BNP per person. Den hårda konkurrensen som råder inom passagerarsjöfarten på Östersjön kan påverka ekonomin negativt. På senare år har sjöfarten präglats av förändrade ägarstrukturer, konkurrensvillkor och försäljningar av fartyg till rederier utanför Östersjön. Den skattefria försäljningen är mycket viktig för färjtrafikberoende Åland och har inneburit betydande intäkter genom åren, men den har också skapat problem för landbaserade företag med handel i form av den skattegräns som finns mellan öriket och övriga EU.

På Åland finns företag och branscher som bedöms ha goda tillväxtpotentialer, och som skulle kunna komplettera sjöfarten vid en eventuell strukturomvandling. En stigande investeringsvilja och växande ambitioner att satsa på produktutveckling är positiva tecken.

BNP-tillväxten beräknas bli kring 5,5 procent år 2006 (vilket är högt i jämförelse med EU:s genomsnittliga 2,8 procent, Finlands 4,9 procent och Sveriges 4,0 procent) och beräknas för både Åland och Finland till cirka 3,0 procent för år 2007 (jämför EU 2,4 procent, Sverige 3,0 procent). Inflationstakten förväntas bli cirka 2,0 procent under år 2006, vilket innebär att den är inom ramen för de mål som är uppsatta av gemenskapen.

Landskapets inkomster; klumpsumman som utgör 0,45 procent av den finländska statsbudgeten beräknas växa under år 2007-2008 med 2-3 procent. Samtidigt beräknas den offentliga sektorns kostnadsökning i relation till BNP att minska. Kommunerna förutspås ha en fortsatt svag inkomstutveckling p.g.a. sviktande skatteinkomster från företagen och en åldrande befolkning.

1.3. Företag och företagandet

Generellt sett är intresset för egenföretagande stort på mindre orter eftersom detta bl.a. kan utgöra ett alternativ till arbetslöshet. Antalet egenföretagare har dock minskat under de senaste åren. Åland hade 9,7 företag per 1000 anställda år 2003 vilket är i nivå med liknande ekonomier som Gotland (12,3) och Bornholm (8,7)¹¹.

Det finns 2043 företag på Åland, varav 990 är belägna på landsbygden, 228 i skärgården och 825 i Mariehamn. Det finns främst små och medelstora företag. 1740 stycken av företagen har 0-4 anställda, varav många är enmansföretag. Rederier, banker och försäkringsbolag är de företagsbranscher som representerar en majoritet av de 24 åländska företag som har över 50 anställda. Uppskattningsvis finns dessutom 1000 verksamma jordbruksföretag, vilka utgör en viktig del av landsbygdens sysselsättning.

År 2004 var antalet nyetableringar sammanlagt 158 stycken (40 inom företagstjänster och 23 inom personliga tjänster), vilket återspeglar tjänstesektorns fortsatta dominans inom näringslivet. Andelen nedlagda företag uppgick samma år till 118 (27 inom företagstjänster och 25 inom handel) vilket ger ett överskott på 26 nya företag.

¹¹ Nordregio, rapport 1:2006 ”How to make a living in Insular areas – Six nordic cases”

1.4. Arbetsmarknaden

Den sysselsatta arbetskraften var 13 107 personer den 31.12.2003. I jämförelse med övriga EU är totala sysselsättningsgraden på 77,1 procent hög (jämför EU totalt 63,8 procent, Sverige 72,5 procent och Finland 68,4 procent) och skillnaden mellan könen marginell, 77,0 procent av kvinnorna (EU 56,3 procent, Sverige 70,4 procent och Finland 66,5 procent) och 77,2 procent av männen (EU 71,3 procent, Sverige 74,4 procent och Finland 70,3 procent). Män och kvinnor återfinns i stor utsträckning inom olika branscher och yrken, kvinnor främst inom hälso- och sjukvård och den sociala sektorn, män är i majoritet inom transport och industri. Beskattnings- och inkomststatistiken, för både förvärvs- och kapitalinkomster, visar skillnader mellan könen, männen är en majoritet i de högre inkomstklasserna medan kvinnorna återfinns i större utsträckning i de lägre. Löneskillnader skiftar mellan offentlig sektor där kvinnor tjänar cirka 85 procent av männens lön och den privata sektorn där kvinnor i genomsnitt tjänar 78,5 procent av männens lön (jämför EU totalt oberoende av sektor 85 procent).

Näringslivet har under de senaste 20 åren haft en positiv utveckling på sysselsättningsfronten. De främsta arbetsgivarna finns inom samhällstjänstesektorn (35,8 procent) och transportsektorn inklusive sjöfarten¹² (17,9 procent). Branscher som finans, fastighet, IT och försäkring har sedan år 1960 (1,2 procent) haft en stark tillväxt och sysselsätter idag cirka 8,6 procent av arbetskraften. Industrin är, i jämförelse med andra regioner, småskalig men har trots detta haft en relativt konstant nivå av antalet sysselsatta (9,6 procent år 2003). Jord- och skogsbruk, samt fiske (primärnäringarna) har haft en markant nedgång från 11,3 procent år 1990 till 5,1 procent år 2003.

Mer än hälften av de sysselsatta arbetar i Mariehamn, vilket resulterar i att många pendlar från landsbygden (55,5 procent) till arbetet dagligen. Stadens invånare arbetar främst inom den stora tjänstesektorn (40,6 procent). Primärnäringarna sysselsätter, i jämförelse med Mariehamns 0,5 procent, en stor del av skärgårdens (cirka 20 procent) och landsbygdens arbetskraft (20-25 procent). Övriga näringsgrenar har mer variation beträffande arbetskraftens hemkommuner. Åldersmässigt kan det utifrån statistiken konstateras att hotell- och restaurang samt handel är branscher med många unga arbetstagare medan genomsnittsåldern är högre inom primär-näringarna. Antalet egenföretagare har minskat inom samtliga branscher medan de offentligt anställda blivit fler.

Arbetslösheten har, med undantag från lågkonjunkturen i början av 1990-talet varit låg. År 2005 var den totala arbetslösheten 2,6 procent, vilket är betydligt lägre än snittet i övriga EU 8,8 procent, Finland 8,4 procent och Sverige 7,8 procent¹³. Fördelningen mellan könen är män 3,0 procent (jämför EU 7,9 procent, Finland 8,2 procent och Sverige 7,9 procent) och kvinnor 2,1 procent (jämför EU 9,9 procent, Finland 8,6 procent och Sverige 7,7 procent). Flest arbetslösa finns i ålderskategorierna 16-24 (4,1 procent) år och 55-64 år. Bland personer med psykisk alternativt fysisk funktionsnedsättning är antalet arbetslösa cirka 250 st/år. Arbetslösheten bland inflyttade/invandrare från utomnordiska länder är cirka 120-150 st/år, men inom detta område finns ett stort mörkertal.¹⁴ Tjänste- och serviceyrken samt hälso- och sjukvård hade december år 2005 flest lediga arbetsplatser medan de flesta arbetssökande återfanns inom tjänstesektorn, kommersiellt och administrativt arbete samt transport.

¹² De i Mariehamn registrerade rederierna inom passagerartrafiken höjer antalet arbetsplatser inom samfärdseln, men endast en femtedel av sjömännen är bosatta på Åland.

¹³ EUROSTAT

¹⁴ Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

1.5. Utbildningsstrukturen

I internationell jämförelse är befolkningen relativt lågutbildade, både beträffande utbildningens längd och beträffande nivå. Under de senaste 20 åren har antalet ålänningar som bedriver högskolestudier ökat. Utifrån en undersökning gjord av ÅSUB år 2006 är 17 procent av ålänningarna mellan 25-60 år högskoleutbildade medan cirka 50 procent inte har någon eftergymnasial utbildning. År 2004 hade 35,3 procent examen från gymnasialstadiet (fördelning män 34,8 procent kvinnor 35,3 procent) och 21,6 procent av befolkningen hade en högskoleutbildning (fördelningen: kvinnor 20,9 procent, män 22,4 procent).

På gymnasialstadienivå finns både allmänna och yrkesinriktad utbildningsalternativ medan det på högskolenivå enbart finns yrkesinriktade utbildningar. Grund- och yrkesutbildning inom servicebranscher och hälso- och socialvård är idag de dominerande utbildningarna, detta eftersom utbildningsstrukturen framförallt tidigare varit en återspeglning av näringsstrukturen. Återspeglningen har medfört att val av utbildning i stor utsträckning varit beroende av vad arbetsmarknaden efterfrågat. Idag är det vanligare att valet av utbildning görs på basen av individens intresse framför samhällets behov. Strukturen och utbudet av vuxenutbildning på Åland är i dagsläget inte fullt utvecklad.

Majoriteten av ålänningarna utbildar sig på Åland men det har blivit vanligare att bedriva studier i framförallt Sverige men också i Finland. Eftergymnasial utbildning är den nivå som främst kräver extern assistans för att hantera det behov och den efterfrågan som finns medan öricket är självförsörjande på de lägre nivåerna. Eftersom många väljer att studera på annan ort är det vanligt att de stannar och arbetar utanför Åland. Antalet hemvändande med rätt sakkunskap och/eller formell kompetens motsvarar oftast inte det antal som efterfrågas på arbetsmarknaden vilket på senare tid har resulterat i riktad reklam, kampanjer, mässor och liknande åtgärder för att attrahera arbetskraft utifrån, för att täcka den efterfrågan som finns.

Beträffande fortbildning har en tredjedel av de anställda i åldern 20-24 år fortbildat sig under det senaste året. Inom ålderskategorin 25-60 år hade nästan hälften av de anställda fortbildat sig under det senaste året. Skillnader finns mellan den offentliga och privata sektorn, drygt 54 procent av de offentliganställda och 45 procent av de privatanställda har genomgått någon form av fortbildning under det senaste året, vilket är högt i jämförelse med EU:s totala (oberoende av sektor) 10,2 procent, Finlands 22,5 procent och Sveriges 32,1 procent. I en undersökning framkom det att kvinnor är mer intresserade av längre utbildningar (54 procent av kvinnorna önskar utbildningar längre än 6 månader jämfört med 34 procent av männen). Det kunde också konstateras att högskoleutbildade fortbildar sig i större utsträckning (8 av 10) än de som saknar högskoleexamen (4 av 10).

1.6. Miljö och energi¹⁵

Åland är till följd av sitt läge mitt i Östersjön sårbart. Flera av de allvarligaste globala miljöproblemen såsom luftföroreningar, eutrofiering, försurning, uttunnningen av ozonskiktet och drivhuseffekten är av gränsöverskridande karaktär. Ålands hav- och landarealer utsätts årligen för mängder av utsläpp och avfall.

En frisk och ren vattenmiljö är av avgörande betydelse. Det är viktigt att vattenmiljön förbättras för att bevara artrikedomen och den biologiska mångfalden. Fiskerinäringens och

¹⁵ Miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008, Meddelande från Ålands landskapsregering nr 3/2004-2005.

turismens utvecklingsmöjligheter är beroende av en ren havsmiljö likaväl som ålänningarnas trivsel, rekreativsmöjligheter och en allsidig användning av mark och vatten. Den lokala övergödningen är ur många perspektiv ett allvarligt hot eftersom den bidrar till ökad algbloomning, igenslamning av stränder, syrefria bottnar och förändringar i fiskförekomster. Därför är det av stor vikt att investeringar rörande nybyggnation, utbyggnad och modernisering, särskilt i avsikt för att minska de negativa miljöeffekterna uppmuntras.

Landskapsregeringen utformade år 2005 ett miljöhandlingsprogram som inbegriper dess långsiktiga miljöåtaganden. Miljöstöd från samhället ska bl.a. beviljas endast för åtgärder som syftar till att avhjälpa eller förebygga skador på den fysiska miljön eller naturresurserna eller till att främja en miljöanpassad användning av dessa. Målet med landskapsregeringens miljöhandlingsprogram är att skapa ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart samhälle. I landskapsregeringens ”Miljöhandlingsprogram för Åland 2005-2008” uppställs såväl övergripande som områdesspecifika målsättningar och konkreta åtgärder för miljöarbetet inom delområdena vatten, mark, luft och klimatförändringar samt kretslopp. De lokala utsläppen av övergödande ämnen såsom kväve och fosfor bör reduceras. Särskilt avgörande är utsläppsminskningar inom fiskodling, jordbruk och enskilda avlopp. Fiskodlingarna bidrar till stor del till övergödningen av de lokala vattenområdena och en minskning av dessa utsläpp är nödvändig. Fosfor- och kväveutsläppen från fiskodlingarna skall minskas med 80 procent och jordbruken med 20 procent fram till år 2015.

Sedan år 2000 har landskapet deltagit i det europeiska nätverket Natura 2000. För närvarande finns 44 naturreservat, vilkas landareal omfattar cirka 1 procent av landskapets totala landareal. De flesta naturreservaten är små, därför bör befintliga reservat i mån av möjlighet förstöras. När Natura 2000-programmet förverkligas, troligen under år 2007, kommer ca 2 600 hektar eller 1,8 procent av landskapets totala landareal att vara naturskyddad. Ett fortsatt förverkligande av Natura 2000-programmet medför en fortsättningsvis rik och oexploaterad miljö.

Landskapets övergripande målsättningen med miljöarbete är att nå en hållbar utveckling och att skydda miljön. En central del av detta är den fortsatta utvecklingen av de förnyelsebara energikällorna; biobränslen, bergvärme och vindkraft. Detta skall möjliggöra en förbättrad närmiljö vilket kommer att ha en positiv inverkan på såväl lokalbefolkningen som den åländska besöksnäringen. Samhället är beroende av störningsfri energitillförsel och Åland är mycket sårbart p.g.a. beroendet av energiproducenter utifrån. Framförallt överförs elenergi via ”Sverigekabeln” och år 2004 importerades 83 procent från Sverige, 7 procent från Finland och resterande producerades lokalt. De lokala producenterna försöker utöka användandet av lokala alternativa energikällor som t.ex. biokraft och vindkraft. I dagsläget produceras 30 procent av den lokala fjärrvärmeproduktionen med hjälp av biokraft. De 16 vindkraftverk som finns i dagsläget producerar 6 procent av den totala elkonsumentionen.¹⁶

¹⁶ ”Försörjningsberedskapen på Åland år 2005”, Försörjningsberedskapscentralen 2005

1.7 Nulägesindikatorer

Nedan sammanfattas de mest relevanta socioekonomiska data som beskriver utgångsläget. Syftet med nedanstående fakta är också att skapa ett underlag inför valet av övergripande programmålsindikatorer.

Befolkning

- Antal språk representerade på Åland (år 2005): 23 stycken.
- Invånare från 74 olika länder (år 2005)
 - boende från utomnordiska länder 790 stycken
- Inflyttning (år 2005) 844 stycken.
 - Inflyttade fördelat på språk (år 2005):
 - Svenskspråkiga ökade med 114 personer (totalt 24.636 personer eller 92 procent)
 - Finskspråkiga ökade med 5 personer (totalt 1.344 personer eller 5 procent)
 - Andra språk ökade med 117 personer (totalt 786 personer eller 2,9 procent)

Arbetsmarknaden

- Sysselsättningsgrad (år 2003):
 - Totalt för Åland: 77,1 procent, män 77,2 procent, kvinnor 77,0 procent
 - Totalt för hela EU: 63,8 procent, män 71,3 procent, kvinnor 56,3 procent
 - Totalt för Sverige: 72,5 procent, män 74,4 procent, kvinnor 70,4 procent
 - Totalt för Finland: 68,4 procent, män 70,3 procent, kvinnor 66,5 procent
- Regionala skillnader i sysselsättning (år 2003):
 - Samhällstjänster är störst inom samtliga regioner (Mariehamn 40,6 procent, landsbygden 32,9 procent och skärgården 29,3 procent). Nedan följer de två näst största näringsgrenarna i de olika regionerna:
 - Skärgården: transport (22,8 procent) och jordbruk (15,6 procent)
 - Landsbygden: transport (16,7 procent) och handel (13,1 procent)
 - Mariehamn: transport (18,5 procent) och handel (14,2 procent)
- Löneskillnader mellan könen (år 2004):
 - Privata sektorn: Kvinnors lön motsvarar 78,5 procent av männens, kvinnors arbetstid är i snitt 2,6 procent kortare.
 - Offentliga sektorn: Kvinnors totala lön motsvarar 85,2 procent av männens.
 - Genomsnitt för hela EU totalt: kvinnors totala lön motsvarar 85 procent av männens.
- Antal arbetslösa år 2005: 346 st. (2,6 procent).
 - Antal långtidsarbetslösa (över 6 månader) (2005) totalt 60st (0,4 procent)
 - Genomsnitt för hela EU (över 12 månader): 3,9 procent, Sverige 1,2 procent, Finland 2,2 procent
 - Antal arbetslösa ungdomar var år 2005 i genomsnitt 56 stycken (32 män, 24 kvinnor)
- Utanför arbete
 - Antal med funktionsnedsättning¹⁷ ca 250 st/år
 - Antal inflyttade/invandrare från utomnordiska länder ca 120-150 st/år

¹⁷ Inkluderar både psykiska och fysiska funktionsnedsättningar.

- Arbetslöshet (år 2005) högst för män i åldrarna 16-24 år (4 procent) och 55-64år (2,5 procent)
- Arbetslöshetsgrad (år 2005):
 - Totalt: 2,6 procent (jämför, hela EU 8,8 procent, Sverige 7,8 procent, Finland 8,4 procent),
 - Män 3,0 procent (hela EU 7,9 procent, Sverige 7,9 procent, Finland 8,2 procent)
 - Kvinnor 2,1 procent (hela EU 9,9 procent, Sverige 7,7 procent, Finland 8,6 procent)
 - Öppen: 2,3 procent. Män 2,6 procent, kvinnor 1,9 procent
 - Total arbetslöshetsgrad för ungdomar 4,1 procent
- Antal lediga arbetsplatser år 2005: 227 st.
 - Flest lediga arbetsplatser inom tjänster (86st) och hälsovård och socialt arbete (47st).
 - Flest arbetslösa inom tjänster (46st) och administrativt arbete (27st)

Utbildningsstrukturen

- Andel högskoleutbildade ålänningar mellan 25-60 år: 17 procent (år 2006), majoriteten inom sociala sektorn och teknik- och kommunikationssektorn.
- År 2005 bedrev 906 ålänningar högskolestudier på annan ort, majoriteten i Sverige.
- År 2004 hade 35,3 procent utbildning på gymnasialstadienivå (fördelning män 34,8 procent kvinnor 35,3 procent).
- År 2004 hade 21,6 procent av befolkningen högskoleutbildning (fördelningen: kvinnor 20,9 procent, män 22,4 procent). Av dessa hade 0,8 % en forskarutbildning.
- Cirka 50 procent av befolkningen saknar helt eftergymnasial utbildning.
- Fortbildning/livslångt lärande (år 2006) (jämförelse offentlig sektor (Off.) och privat sektor (Priv.))
 - Fortbildat sig: Off. 54 procent (kvinnor 53 procent, män 55 procent)
Priv. 44 procent (kvinnor 38 procent, män 49 procent)
 - Erbjudits fortbildning: Off. 56 procent (kvinnor 55 procent, män 59 procent)
Priv. 43 procent (kvinnor 35 procent, män 47 procent)
 - Har behov av fortbildning: Off. 59 procent (kvinnor 58 procent, män 60 procent). Priv. 53 procent (kvinnor 50 procent, män 55 procent)
- Fortbildning/livslångt lärande i EU (år 2005)
 - Hela EU 10,2 procent (kvinnor 11 procent, män 9,4 procent)
 - Sverige: 32,1 procent (kvinnor 36,5 procent, män 27,9 procent)
 - Finland: 22,5 procent (kvinnor 26,1 procent, män 19,0 procent)

2. SWOT-analys

Förutsättningarna för Åland har sammanfattats i en SWOT-analys. SWOT är en förkortning av de engelska orden Strengths = Styrkor, Weaknesses = Svagheter, Opportunities = möjligheter och Threats = hot. Analysen syftar till att ge ett underlag för de strategiska prioriteringar som programmen kommer att utformas kring.

2.1. Styrkor

2.1.1. Ekonomi och sysselsättning

Den lokala ekonomin befinner sig i en högkonjunktur med en förhållandevis stark tillväxttrend. Bidragande faktorer är det centrala läget i Östersjön, närheten till relativt stora marknader i Sverige och Finland, men också den höga sysselsättningen och låga arbetslösheten. Till de starka sidorna beträffande situationen på arbetsmarknaden hör den, i jämförelse med andra strukturfondsområden, låga arbetslösheten. Orsaker till den låga arbetslösheten kan bl.a. vara marknadens ständiga expansion, vilket resulterar i en ökad arbetskraftsefterfrågan, men det har också tidvis funnits ett visst samband mellan migration och arbetslöshet. Det finns ett utbrett egenföretagande och detta skapar en förutsättning för hög sysselsättning.

Det centrala läget och behovet av passagerar- och transporttrafik har skapat en varierande spetskompetens inom områdena sjöfart, turism, logistik, bank och försäkring samt organisation. Denna kompetens erbjuder en unik möjlighet för små- och medelstora företag, vilket kan skapa en grogrund för en initiativrik entreprenörsanda.

Förhandlingarna som föranledde Ålands medlemskap i gemenskapen resulterade i ett undantag, där öriket räknas som ett tredjeland och har därför möjligheten att bibehålla den viktiga skattefria försäljningen på färjorna som trafikerar öriket. Undantaget åstadkom således att de för service- och produktionsindustrin viktiga kommunikationerna till de närliggande regionerna bibehölls på samma nivå som före anslutningen till unionen. Detta har påverkat tillväxten för bl.a. primärnäringarna, råvaruproduktion och livsmedelsindustrin. Styrkan är att de täta kommunikationerna med de närliggande regionerna underlättar logistiken för primärnäringarna och produktionsindustrin.

2.1.2. Transport och kommunikation

I jämförelse med många liknande ö-regioner är transport- och kommunikationsstrukturen välutbyggd. Genom taxfreeförsäljningen har Åland kommit att bli en sjöfartsnod i norra Östersjön med vältrafikerade hamnar som följd. Turtätheten och kapaciteten i trafiken till och från öriket är i stort sett tillfredsställande för det åländska näringslivet.

Det finns en stark sjöfartstradition som skapat en bred kunskapsbas. Näringen är av direkt betydelse för såväl sysselsättningen som samhällsekonomin i sin helhet. Sjöfartsnäringen är avgörande för det landbaserade näringslivet. Då Åland är ett handelsberoende samhälle, är täta kontakter med kringliggande marknader nödvändiga för att upprätthålla ett fördelaktigt företagsklimat.

Vägnätet är välstrukturerat med landsvägar och landskapsfärjor som trafikerar regelbundet mellan de olika öarna. Landskapsfärjorna utgör en livsnerv för hela öriket och är en av orsakerna till att det idag finns en levande skärgård. Infrastrukturen är i allmänhet god med en utbredd tillgång till bredband och mobiltelefoni, vilket märks på den växande IT-sektorn.

2.1.3. Energi

Åland har gynnsamma klimat- och väderförhållanden för ökad användning av lokala förnyelsebara energikällor. Bara en liten del av potentialen utnyttjas i dagens läge, men i takt med prisstegringar på fossilbränsle och teknikutvecklingen inom området gynnar omställning av energiproduktionen kommer nyttjandegraden att stiga. Åland kan även vara intressant som testområde eftersom det är fysiskt begränsat både till areal och till befolkning. Det är därmed enklare att göra utvärderingar av försök jämfört med större och mera sammansatta regioner. Detta kan bidra till ökad lokalkunskap och samarbete som i sin tur kan bidra till nya näringar.

2.2. Svagheter

2.2.1. Ekonomi och sysselsättning

I landsbygdsområdet och särskilt i skärgården är jordbrukets tillbakagång ett strukturellt och regionalpolitiskt problem. Den lokala produktionsindustrin karaktäriseras av en relativt låg förädlingsgrad, vilket innebär en hårdare konkurrens p.g.a. ett stort antal producenter med likvärdiga produkter¹⁸. En högre förädlingsgrad innebär oftast ett minskat antal konkurrenter vilket resulterar i ett högre pris och ökade inkomster. Ett högt förädlingsvärde ökar generellt sett kunskapsinnehållet i produktionen vilket kan betyda en kontinuerlig produktutveckling med bibehållen och eventuellt förstärkt marknadsandel som följd.

De flesta företag i landsbygdsregionen har få anställda, vilket skapar problem då de inte har möjlighet att konkurrera med större aktörer på marknaden. De största enskilda arbetsgivarna återfinns inom sjöfartsnäringen. Det ensidiga beroendet av sjöfartsnäringen tillför en osäkerhet för stora delar av samhället. Många företag är direkt eller indirekt beroende av näringen och på så vis påverkas hela regionen av eventuella strukturförändringar. En eventuell utflaggning av handelsflottan kan inverka negativt dels på sysselsättningen och dels på den regionala tillväxten som helhet.

Under de senaste decennierna har den offentliga sektorn ökat i förhållande till den privata. Mellan år 1990-2002 steg andelen offentlig anställda från 25 procent till 36 procent medan andelen sysselsatta inom den privata sjönk från 75 procent till 64 procent. Vid en eventuell lågkonjunktur kan en sådan utveckling bli problematisk och även hämma den tillväxttrend som nu kan skönjas.

Ett ökat antal inflyttade från utomnordiska länder resulterar också i en ökad andel arbetslösa inflyttade/invandrare som kan ha bristande språkkunskaper och olika bakgrunder. Eftersom denna grupp är relativt liten i jämförelse med liknande grupper i större regioner, samt att individernas bakgrund är relativt diversifierade, krävs det individuella insatser för varje person. Detta blir i längden betydligt kostsammare än de volyminsatser som delvis kan implementeras i större regioner.

Då den ekonomiska autonomin är begränsad uppkommer vissa problem att anpassa skatter efter situationen på Åland i allmänhet. Detta resulterar i en beskattningsstruktur som är utformad efter de förhållanden som råder i Finland och som inte nödvändigtvis existerar på Åland.

¹⁸ I detta dokument inbegriper begreppet produkt både produkter och tjänster.

2.2.2. Teknologi och kunskap

Befolkningens utbildningsnivå och delvis felaktiga kompetensprofil uppfyller inte alltid de kvalifikationer som efterfrågas i de expansiva delarna av ekonomin. En svaghet är de begränsade lokala möjligheterna att erbjuda fort- och vidareutbildning till vuxna. Klyftan mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft kan resultera i matchningsproblem. Detta gör att företagen riskerar att inte utvecklas i samma takt som omgivande regioner vilket kan ha sämre konkurrenskraft som följd.

Näringslivets teknologinivå är till synes osofistikerat. Den ringa förädlingsgraden inom den landbaserade servicesektorn och produktionsindustrin är en svaghet för örikets konkurrenskraft. Företagens småskalighet innebär att forskningsgraden är låg och möjligheterna att få fram patenterade eller unika produkter är få.

2.2.3. Energi och miljö

Åland är till följd av sin placering mitt i Östersjön sårbart. Den lokala övergödningen är en allvarlig svaghet eftersom den bidrar till ökad algbloomning, igenslamning av stränder, syrefria bottenar och förändringar i fiskeförekomster.

Produktionen för den primära energiförsörjningen sker i hög grad utanför Åland. Detta innebär avsaknad av möjligheter att konkurrera och kräver i dagsläget en anpassning till de villkor som externa producenter ställer. Den främsta energikällan är fossilbränslebaserad. Där utöver importeras elenergi. Som reservkälla används i första hand turbinanläggningar vars bränsleförsörjning är fossilbaserad. De förnyelsebara energikällor som används är främst vindkraft och bioenergi, marknadsandelarna för dessa är i dagsläget mycket små.

Höga investeringskostnader gör det svårt för ny energiproduktion att konkurrera med redan etablerade aktörer. Den geografiska spridningen av bosättningen gör att samordningseffekter inte alltid kan utnyttjas effektivt, detta gäller såväl uppvärmning av fastigheter som transportsektorn.

2.2.4. Infrastruktur

Ålands läge innebär ett behov av goda kommunikationer med närområdena. Den lokala marknadens storlek gör att företag, för att kunna förbättras och öka konkurrenskraften, måste in på de större marknaderna i t.ex. Sverige och Finland vilket kräver goda kommunikationer. Dagliga färj- och flygförbindelser krävs för att kunna uppehålla goda relationer och snabba transporter är ett incitament inte bara för exportindustrin utan även för den privata sektorn, således är täta flygförbindelser med de närliggande regionerna en kärnfråga. Idag är flygförbindelserna inte tillräckliga med ett fåtal turer per dag. Utvecklingen av flygtrafiken bör därför fortgå eftersom den utgör en grundförutsättning för det lokala näringslivets konkurrenskraft.

2.3. Hot

2.3.1. Kommunikation och ekonomi

Sjöfartsindustrins dominans kan på sikt bli ett hot för den åländska ekonomin. Idag är sjöfarten ett av de starkaste korten öriket har i den internationella konkurrensen men den hårt konkurrensutsatta näringsens överlevnad är beroende av utvecklingen i den svenska, finländska och estniska sjöfartspolitikerna. Förändringar i beskattningen av sjöfartsnäringen i dessa stater kommer att få direkta eller indirekta konsekvenser för Åland eftersom det kan resultera i utflaggningar av handelsflottan. I ett sådant scenario skulle öriket drabbas hårt.

Turismen är en konjunkturkänslig bransch vid sidan av de stora säsongsmässiga variationerna. Beroendet av turistnäringen innebär att konjunkturskiftningar i Sverige och Finland är direkt kännbara på Åland.

Närheten till länder med lägre kostnadsnivå utgör en annan hotbild. Åländska företag som vill sänka kostnaderna kan attraheras av närliggande regioner med betydligt lägre kostnadsnivåer. De åländska arbetstagarna kan inte på likartade villkor konkurrera med låglöneländer vilket kan betyda att företag inom service- och industrisektorn överväger utlokalisering.

De osäkra flygförbindelserna är en nackdel för de omvärldsberoende delarna av ekonomin med täta affärskontakter utanför Åland. Den lukrativa affärsturismen kan också påverkas negativt av det bristande utbudet av flygförbindelser.

2.3.2. Demografi och arbetsmarknad

Arbetsmarknaden kommer under de närmsta åren att stå inför ett generationsskifte. Pensionsavgångarna kan betyda en begynnande arbetskraftbrist och kan på sikt hämma en fortsatt expansion av den lokala ekonomin.

Nya arbetstagare tillför ny kunskap och nya arbetsmetoder samt nya sätt att organisera arbetet. Den svårighet som finns att attrahera arbetskraft med formell kompetens och/eller sakkunskap kan på längre sikt betyda förlorad konkurrenskraft. I framtiden kommer det att finnas ett ökat behov av både yrkesutbildade och högskoleutbildade för att kunna möta och uppfylla de krav som finns på marknaden idag. Initiativkraft och framåtanda är viktiga beståndsdelar även under ekonomiskt gynnsamma perioder för att inte organisationer skall stagnera i utvecklingen.

Jordbruket har under de senaste decennierna minskat vilket inneburit en avfolkning i vissa delar av landskapet. Utflyttning från de perifera delarna av landsbygden såsom skärgården och randkommunerna innebär påfrestningar för de lokala administrationerna. Detta utgör ett hot då många kommuner har en åldrande befolkning vilket leder till högre sociala utgifter som belastar de offentliga finanserna.

2.3.3. Kunskap, miljö och konflikter

Den allmänna utbildningsnivån är fortfarande låg och det finns en efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft. Konsekvenserna kan bli en brist på rätt sakkunskap och/eller formell kompetens, vilket kan hämma företagets konkurrensförmåga på den internationella marknaden.

Den låga förädlingsgraden inom den åländska exporten innebär lägre marginaler för producenterna, vilket på sikt kommer att utgöra ett hot. En låg förädlingsgrad innebär minskat kunskapsinnehåll i produktionen vilket kräver mindre kvalificerad personal. Detta medför en ökad risk för att företagen flyttar produktionen till närliggande länder med lägre kostnadsnivåer som t.ex. Baltikum och östra delarna av Europa.

Omlokaliseringar och nedläggning av industrin är de reella hoten för ekonomin om utvecklingen mot ett kunskapssamhälle misslyckas.

Trots att den åländska miljön är attraktiv finns en del påtagliga hot mot såväl vattenmiljön som naturmiljön. Beroendet av en attraktiv miljö gör att miljöförsämringar utgör ett hot i

dubbel bemärkelse. Det är omöjligt att förutsäga när en ytterligare försämring av vatten- och kulturmiljön leder till en nedgång i turistströmmarna och att öriket förlorar en betydande del av sin dragningskraft som boendemiljö.

Idag finns det inte några påtagliga strukturförändringar men denna situation kan förändras på sikt. Inflyttningen har ökat under de senaste 10 åren vilket har resulterat i ett stigande antal inflyttade som inte behärskar det svenska språket, detta kan ge upphov till utmaningar i integrationsarbetet. Befolkningens stigande medelålder kan på sikt innebära ett potentiellt strukturförändringshot med arbetskraftsbrist inom vissa sektorer samt en eventuell intressekonflikt beträffande allokeringen av offentliga medel mellan områden som äldreomsorg och sjukvård samt barn-dagvård och utbildning.

2.3.4. Energi

Energianvändningen ökar årligen, vilket tär på naturresurser och miljö både i produktions- och konsumtionsledet. I dagsläget är största delen energi som förbrukas importerad. Eftersom egenproduktionen är liten i jämförelse med vad som förbrukas saknas riktiga möjligheter till att förhandla om priset på produkterna. Sammantaget är Åland liksom övriga Europa hänvisade till import av fossilbaserade produkter som produceras utanför unionen.

2.4. Möjligheter

2.4.1. Ekonomi och infrastruktur

Den åländska ekonomin är fylld av potential. Närheten till stora marknader och låglöneländer är en kombination som skapar möjligheter för företagen. De snabbt växande marknaderna i Baltikum kan erbjuda lönsamma samarbetsmöjligheter för små- och medelstora företag, men även lokala nätverk mellan näringsidkare utgör potential. Spetskompetensen är samlad i kluster, vilket kan fungera som ett fundament för en bred industriplattform inom områden såsom sjöfart, IT och kommunikation. Klustrena har uppstått till stor del på grund av närheten till sjöfarten och rederierna, eftersom det är som leverantörer och genom samarbete som de utvecklat sin spetskompetens. Detta kan användas för att öka konkurrenskraften på den gemensamma och globala marknaden.

Största delen av näringslivet är koncentrerat till stadsområdet Mariehamn men även landsbygden har etableringspotential. Goda kommunikationer med en infrastruktur av hög kvalitet tillhandahåller en tillfredsställande företagsmiljö.

Den nya informationstekniken är särskilt lämpad för den glest bebodda och utspridda skärgården i vilken massproduktion är ofördelaktigt på grund av det direkta transportberoendet. Vid sidan om att underlätta vardagslivet ger tekniken även försörjningsmöjligheter för de bofasta.

2.4.2. Utbildning och innovation

En fortsatt utveckling av utbildningssystemet förutsätts inom samtliga utbildningsområden och på alla nivåer för att skapa en grund för ekonomisk utveckling i kunskapssamhället. Gymnasialstadieskolorna, högskolan och ett näringsliv med många teknologiföretag bör vara en bra grund. De utbildningsmöjligheter som erbjuds i Sverige och Finland bidrar också, förutsatt att landskapet kan attrahera och rekrytera den utbildade arbetskraften. Teknologisk och kunskapsnivån är idag låg hos många företag, men komplexiteten av produkter och tjänster tenderar att öka. De avancerade och kunskapsintensiva delarna av tjänstesektorn är de

branscher som idag växer snabbast. Dessa branscher präglas av innovation och initiativförmåga.

Utsikterna för de exportbaserade tjänsterna är goda. Inom vissa områden är näringslivets kompetens och kunnande konkurrenskraftigt. Sjöfartsnäringen i symbios med bank- och försäkringsbranschen samt delar av IT-sektorn och andra tjänster kan tillsammans penetrera nya marknader på ett effektivt sätt. Sjöfarten har bidragit till att ett landbaserat företagskluster skapats. Inom detta finns leverantörer av teknik, kunskap och tjänster för att kunna leverera de produkter som rederierna efterfrågar. Företagen är inte bara leverantörer till lokala aktörer utan har också genom sina kontakter och kunskaper utvecklats till internationella aktörer. Den stora kunskapsbas och utvecklingspotential som finns inom klustret kan stärkas under den annalkande programperioden.

2.4.3. Samhället och besöksnäringen

Utvecklandet av skatteinstrument möjliggör att landskapet effektivare kan påverka näringslivsutvecklingen. Att överta beskattningsverktygen kan förbättra tillväxtmöjligheterna. Eventuella utflagningar av handelsflottan vittnar om en brist på harmoniserade skatteincitament för rederinäringen. I ett sådant scenario skulle öriket drabbas hårt och således är utökad skattekompetens av stor politisk och finansiell vikt för öriket. Den del av beskattningsverktygen som Åland idag innehar, den kommunala beskattningen, utgör ett viktigt incitament för tillväxten och konkurrensförmågan.

Åland har tack vare sin storlek möjlighet att skapa en effektiv offentlig sektor. Ett nära samarbete mellan det privata näringslivet och det offentliga kan öka företagets tillväxtmöjligheter. För att ett samarbete ska fungera mellan dessa två parter är det viktigt att en dialog förs om deras roller och uppgifter.

Besöksnäringen har möjlighet att vara långsiktigt lönsam och hållbar. Hållbar turism inkluderar ansvarstagande för naturen, kulturen och den sociala miljön. De gynnsamma förutsättningarna inom turismen är en möjlighet som bör exploateras. Antalet inresande till Åland är varje år över 2 miljoner, majoriteten av dessa är kryssningspassagerare som inte övernattar här. Cirka 220 000 personer övernattar på Åland årligen. Genom satsningar på turism som inte är säsongsberoende kan Åland skapa en året runt turism. Om den genomsnittliga turistens besök skulle öka från två till tre nätter skulle antalet övernattningar att stiga med totalt 40 procent, den procentuella förändringen skulle påverka stora delar av det lokala näringslivet. Hälsa och kultur förutspås bli en betydande handelsvara som kan komma att locka fler besökare. En relativt oexploaterad handelsvara är kultur, detta är ett strategiskt område som har tillväxtpotential.

2.4.4 Energi

Energifrågorna är både regionala och globala. EU har ambitiösa mål att minska användningen av fossila bränslen och intensifiera energieffektiviseringen. Fokus läggs på förnyelsebara energikällor som gynnar miljön, vilket är något som skapar möjligheter till samarbeten för att uppnå bästa resultat.

3. Utvärdering och erfarenheter av Ålands Mål 3-program år 2000-2006

I skapandet av detta program har förslag till förbättringar utgående från utvärderingen av programmet år 2000-2006 beaktats. Nedan följer en redogörelse av utvärderingen.

Mål 3-insatserna har haft en positiv inverkan på arbetsmarknadspolitiken (bekämpning och förebyggande av arbetslöshet, förhindra långtidsarbetslöshet för kvinnor och män, underlätta långtidsarbetslösas återinträde på arbetsmarknaden, förebygga och underlätta ungdomars utanförskap på arbetsmarknaden) och utbildningen hos arbetstagare (utbildning och rådgivning inom ramen för en politik för livslångt lärande). Programinsatsen har främjat utvecklingen av en kunnig och flexibel arbetskraft, och har indirekt bidragit till nya flexibla arbetsorganisationsformer. Insatsen har haft en begränsad inverkan på främjandet av företagande, både för kvinnor och för män.

Erfarenheterna från projekten inom åtgärden ”Utbildningsinsatser i arbetslivet” är positiva. Företagen och arbetsplatserna har givits möjlighet att genomföra en mer långsiktig, skraddarsydd kompetensutveckling. Mål 3-programmet har bidragit med bredare och djupare kartläggningar och mera långsiktiga kompetensinsatser än vad som hade varit möjligt utan programmet. Programmet har bidragit till organisatoriska och strukturella förändringar inom företag och organisationer. Andra delar som lyfts fram av projektägarna är att det varit möjligt att stärka och utveckla ledarskapet, att utveckla nya arbetsmetoder samt att höja kvaliteten i produktionen. I påfallande många projekt har målsättningen varit att hela personalgruppen ska delta i någon del av kompetensprojektet, vilket bör utgöra en god grund för framgångsrika projekt.

Erfarenheter från denna programperiod har genererat rekommendationer som beaktas i detta program. Rekommendationerna är:

- Koncentrera stora delar av insatsen på målgrupper som hittills inte varit representerande bland brukarna, särskilt personer med låg formell utbildningsnivå.
- Lägg större vikt vid att utveckla och motivera insatser som direkt bidrar till att minska klyftan mellan befolkningens formella utbildningsprofil och den lokalt efterfrågade kompetensen på arbetsmarknaden.
- Undersök i detta sammanhang möjligheten till ett närmare samarbete med (ny)etablerade utbildningsinstitutioner på Åland.

Erfarenheter av tidigare program påvisar ett behov av ett stärkt institutionellt lärande i förvaltningen och metodutveckling av projektaktivitetsuppföljning. För att attrahera nya grupper för kompetenshöjande insatser bör administrativa förenklingar kunna genomföras i ett nytt program och att möjligheten finns för en aktivare, mer målinriktad projektgenerering som kan utföras på mindre företag och arbetsplatser.¹⁹

I utformningen av programmet har synpunkterna från den uppdaterade utvärderingen beaktats. Under kommande period finns i enlighet med rekommendationerna insatser som ska förebygga den matchningsproblematik som förekommer mellan formell utbildningsprofil och den lokalt efterfrågade kompetensen. Dessutom läggs vikt vid målgruppen med låg formell utbildningsnivå. Inom programmet kommer det också att finnas ett fokus på samarbeten med och mellan de åländska utbildningsinstitutionerna.

¹⁹ Uppdatering av halvtidsutvärdering av Ålands Mål-3 program 2000-2006

4. Programmets målsättning

Målsättningen med Ålands program är att i enlighet med gemenskapens riktlinjer för perioden 2007-2013 (KOM (2005) 0299) förstärka den sociala sammanhållningen genom att satsa på kunskap, innovation och bättre utnyttjande av humankapital.

Programmets finansieringsandel från strukturfonderna kommer från Europeiska socialfonden (ESF). Enligt artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 1083/2006 är målet att åtgärderna som vidtas skall syfta till att minska de ekonomiska, sociala och territoriella skillnader som har uppstått framförallt i de länder och regioner som släpar efter i utvecklingen, och i samband med den ekonomiska och sociala omstruktureringen samt den åldrande befolkningen. Åtgärderna som vidtas skall innefatta gemenskapens prioriteringar till förmån för hållbar utveckling genom att stärka tillväxt, konkurrenskraft, sysselsättning och social integration samt genom att skydda och förbättra miljön. För att nå detta kommer ett samarbete att ske mellan de olika åländska programmen finansierade av ERUF, EJFLU och EFF. Därmed säkerställer programmet att medel från ESF används optimalt och kanaliseras för att stöda en hållbar utveckling. Vidare kommer dokumentet Sustainable Development Strategy of June 2006²⁰ att beaktas

De utbildningspolitiska målen är fortsättningsvis att ge ålänningar relevant och kvalitativ utbildning. Allas rätt till en likvärdig utbildning är utgångspunkten i landskapsregeringen handlingsprogram om utbildningspolitik. Tillgången till utbildning och möjligheten till lärande på olika nivåer bidrar till att stärka människors självförtroende samt tillvarata begåvningsreserven i samhället. Förutom den betydelse som utbildningen har för den enskilde och dess möjligheter att komma till sin rätt på en allt mer kunskapskrävande arbetsmarknad är utbildning också en nyckelfaktor för en modernisering av samhällsutvecklingen och en ökad ekonomisk tillväxt. Inom gymnasialstadiet genomförs en reform, Struktur-07, som tar sikte på att omvärldsanpassa och effektivisera utbildningssystemet. Studerande skall efter att reformen genomförts, ges en likvärdig tillgång till skolans samlade kompetenser och utbildningsutbud samt ökade möjligheter att kombinera studier på ett flexibelt sätt efter förmåga och intresse. En ökad satsning på e-lärande och virtuell pedagogik samt validering av grundläggande färdigheter är medel i den kommande gymnasieskolan att öka tillgängligheten till utbildning och till ett livslångt lärande. Gymnasieutbildningen som består av både yrkesutbildning och allmänbildande utbildning för unga och vuxna, utgör grund för arbetsliv, eget företagande eller för vidare studier. Även på högre nivå skall möjligheterna för samarbete och nätverkande främjas.

Det åländska samhället präglas av låg arbetslöshet och en hög och jämställd sysselsättningsgrad. Den offentliga sektorn med sjukvård, omsorg och utbildning är väl utvecklad. Befolkningstätheten är låg, 17,5 personer per km², och cirka 75 procent av de åländska företagen är småföretag med 0-4 anställda. Det finns endast sex företag med fler än 250 anställda och hälften av dessa är rederier med huvudinriktning på passagerarsjöfart och turism. Ekonomin karaktäriseras av ett stort beroende av sjöfarts- och turismbranschen samt mikroföretagande, framförallt inom servicesektorn.

Trots att större delen av företagen är mikroföretag har de samma utmaning som de stora, att driva den ekonomiska utvecklingen framåt. Småskaligheten gör det krävande för företagen att leva upp till kunskaps- och utvecklingskraven och incitamenten för egenföretagandet i

²⁰ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st10/st10117.en06.pdf>

relation till en anställning kan uppfattas som ringa. Primärnäringsarna med fåmansföretag är fortfarande av betydelse för sysselsättningen, framförallt i glesbygden och skärgården. I dagsläget utgör primärnäringens produktion i huvudsak råvara för livsmedelsindustrin och den lokala förädlingsgraden kan betraktas som låg.

Den traditionellt sett låga arbetslösheten kan delvis förklaras med läget mitt i Östersjön som innebär stora arbetsmarknader i såväl öst som väst, vilka har en utjämnande effekt på sysselsättningsläget över konjunkturcyklerna. Inflyttning har dock skett årligen oberoende av konjunkturläge vilket indikerar att det finns en ständig arbetskraftsefterfrågan. Utifrån detta kan det konstateras att en ökad arbetslöshet snarare beror på en obalans mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft än på emigration. Under de senaste fem åren har Åland haft i medeltal ett flyttningsnetto på 184 personer per år. Strukturproblem på arbetsmarknaden finns med andra ord eftersom den tillgängliga kompetensen hos arbetskraften inte alltid motsvarar näringslivets efterfrågan. Perioden år 2008-2015 kommer flertalet av fyrtilisterna att gå i pension vilket kommer att resultera i luckor på arbetsmarknaden som ska fyllas med nya förmågor, matchningsproblem kan ytterligare förvärras eftersom kompetensen och sakkunskapen som efterfrågas kanske inte motsvarar det existerande lokala utbudet. I och med att öriket inte kan erbjuda ett fulltäckande utbildningsutbud är det svårt att helt undvika kunskapsflykt eftersom ungdomarna tenderar att inte återvända till hembygden direkt efter avslutade studier på annan ort. Det är därför av stor vikt att lägga fokus på att attrahera både yrkesutbildade och högskoleutbildade till den åländska arbetsmarknaden för att minimera de framtida matchningsproblemen.

Mot denna bakgrund är det åländska programmets huvudmål:

- att förbättra nyttjandet av humankapitalet genom en generell höjning av kompetensnivån bland vuxna i arbetslivet och genom en ökad integration av utanförgrupper.

Jämlikhet, jämställdhet och en långsiktig hållbar utveckling utgör de horisontella målsättningarna, vilka operationaliseras i genomförandet av programmet. I projektuppföljningen utreds effekterna på jämlikhet, jämställdhet och miljö.

5. Strategin och operativt program

Huvudstrategin är att koncentrera de åländska strukturfondssatsningarna till de områden i den socioekonomiska föranalysen har visat sig vara relativt svaga och till de områden som har goda förutsättningar att bygga vidare på de potentialer och möjligheter som finns. Genom delfinansiering från ESF skapas ett betydande mervärde till den nationella insatsen och politiken. De delar av den socioekonomiska analysen som påverkat utformningen av strategin kan sammanfattas enligt följande.

Åland har ett utbrett egenföretagande vilket skapar förutsättning för hög sysselsättning. IT-sektorn är ett stort tillväxtområde som har behov av kvalificerad arbetskraft. De närliggande regionerna är dock starka konkurrenter vilket gör att företagen ständigt måste utvecklas för att bibehålla och öka sina marknadsandelar. Ålands utsatta läge mitt i Östersjön med ömtålig natur och med begränsningar både till areal och till befolkning ses som ett lämpligt område för olika typer av forskning. Åland har även flera teknologiföretag vilka kan fungera som en god bas för teknologiforskning.

En svaghet som kan påvisas är att förädlingsgraden i de åländska företagen är låg och att komplexiteten i de varor och tjänster som produceras blir allt högre. Det framkommer även att befolkningens utbildningsnivå och delvis felaktiga kompetensprofil inte alltid uppfyller de kvalifikationer som efterfrågas i de expansiva delarna av ekonomin. En annan svaghet är att det finns begränsade möjligheter att erbjuda fort- och vidareutbildning till vuxna.

Ett hot mot den åländska samhällsutvecklingen är att de klyftor som kan skönjas mellan utbud och efterfrågan av arbetskraft kan resultera i en matchningsproblematik. Sjöfarten som dominerande sysselsättningsfaktor på Åland både för företag och för privatpersoner kan utgöra ett annat hot. Förändringar inom sjöfartens verksamhetsförutsättningar kan få stora konsekvenser för sysselsättningen i regionen. Närheten till länder med lägre kostnadsnivå kan också ses som ett hot mot sysselsättningsnivån då företag lätt kan lockas att utlokalisera sin verksamhet dit. Den åldrande arbetskraften utgör ytterligare ett hot mot expansionen av den lokala ekonomin då pensionsavgångarna kan innebära arbetskraftsbrist.

Genom samarbete och nätverkande kan spetskompetens skapas inom de olika kluster som finns på Åland, t.ex. inom sjöfart och IT - branschen. En fortsatt utveckling av utbildningssystemet medför ytterligare utveckling av kunskapssamhället.

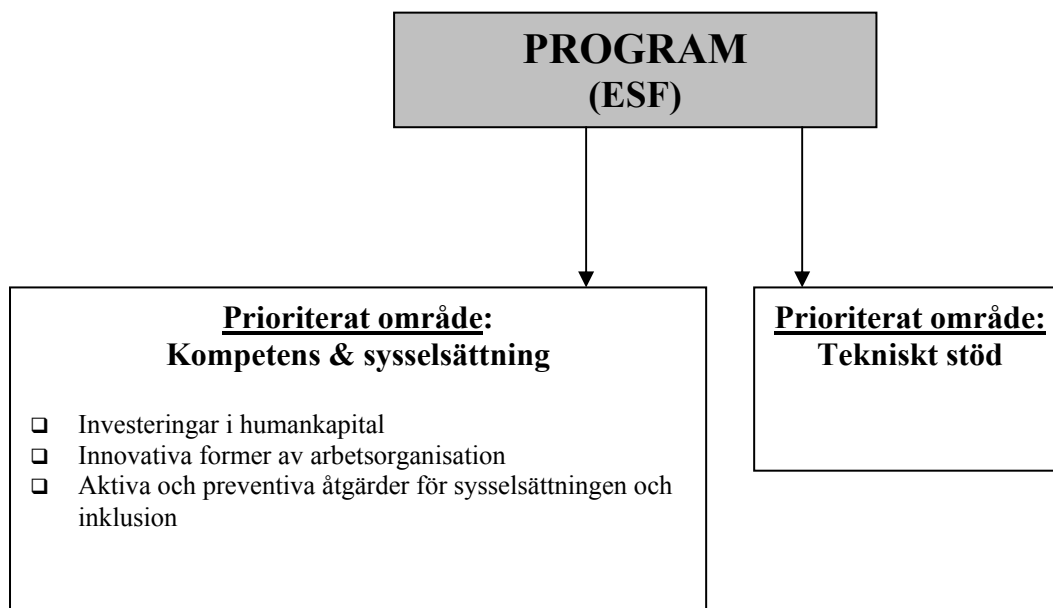
Utgående från den socioekonomiska analysen och med beaktande av Ålands känsliga insulära läge i Östersjön kan den övergripande strategin konkretiseras i ett operativt program som innehåller ett prioriterat område:

- Kompetens och sysselsättning. (ESF)

Programmet syftar till att förbättra nyttjande av humankapitalet. Det prioriterade området innehåller enligt figuren nedan ett flertal områden inom vilka projekt kommer att stödas.

Programmet innehåller också det administrativt prioriterade området Tekniskt stöd, som är till för att sköta bl.a. programmets genomförande och uppföljning.

DEN ÖVERGRIPANDE PROGRAMSTRUKTUREN:

Investeringar i humankapital

Målet med det operativa programmet är att höja kunskapsnivån bland personer i arbetslivet för att främja ekonomins konkurrenskraft. Utveckling av humankapital kommer att betonas och insatser riktas speciellt till de personalgrupper, arbetsplatser och sektorer som är i behov av utveckling och förändring på grund av den ökade globaliseringen, tekniska förändringar och innovationer i kombination med en åldrande arbetskraft.

Förutsättningar för att arbetsplatsen skall lyckas anpassa sig till morgondagens behov är beroende av den enskilda individen. Genom att höja kunskapsnivån hos den enskilda blir denne mer attraktiv på arbetsmarknaden samtidigt som företaget kan använda den höjda kunskapsnivån för att nå sina målsättningar. Projekt som till sitt innehåll handlar om arbetsrelaterad utbildning kan söka finansiering från detta område.

Ett väl fungerande samspel behöver skapas mellan politiska institutioner, offentlig sektor, högskola och näringslivet. Det ökar företagens och organisationernas kunskap och leder till förnyelse och utveckling av t.ex. nya varor och tjänster, nya produktionsmetoder, distribution och marknadsföring samt ledning och organisering. En förutsättning för att det åländska samhället skall följa med i samhällsutvecklingen kräver innovation och ständig satsning från företagens och organisationernas sida på nya nischer och produkter. För att ny kunskap skall bli tillgänglig är det också viktigt att samarbeta med andra aktörer på olika nivåer. Ett samarbete mellan företag, organisationer och forskning kan många gånger vara fruktbara och leda till nya lösningar och möjligheter inom företagen, vilket i sin tur leder verksamheten framåt. Det är viktigt att utveckla metoder för att öka kunskapsöverföringen mellan högskolan och näringslivet i båda riktningarna för att i högre grad kommersialisera resultaten av forskning och utveckling. Eftersom Åland knappast inom överskådlig framtid kan bli självförsörjande på utbildning på samma sätt som större politiska enheter, är och förblir en viktig del i strategin för att höja ålänningarnas kompetens att locka tillbaka de ungdomar som studerat vid högskolor utanför landskapet. Enligt Lissabonstrategin krävs en bred ansats; allt

från satsningar på institutioner för bedrivandet av spetsforskning till grundandet av lokala lärocenter och till att allmänt höja statusen för utbildning hos befolkningen.

Mot denna bakgrund bör satsningar inom forskning och innovation stödjas. Idag finns det inte möjlighet att avlägga doktorsgrad på Åland. Därför kan nätverk byggas upp för att garantera kvalificerad kunskapsutveckling för Åland.

Det är också viktigt att utbildningssystemet kan anpassas till både strukturella och ekonomiska förändringar på arbetsmarknaden och att det kan anpassas till de behov som kan uppstå. Strukturella åtgärder inom utbildningssystemet skall därför gynnas.

Enligt den socioekonomiska analysen finns även risken för matchningsproblem när befintlig kompetens och arbetsuppgifter inte följs åt. Om företag och organisationer med liknande kompetensbehov samarbetar kring personalfrågor kan det vara möjligt att byta arbetskraft under en kortare tid istället för att vidta åtgärder för friställning eller permittering av arbetskraft.

Insatsen motsvarar till viss del Finlands förslag till verksamhetslinje 1 Utveckling av arbetsorganisationen, den arbetskraft som är i arbete och företagen samt ökning av företagsamhet.

Innovativa former av arbetsorganisationer

Enligt den socioekonomiska analysen bör företag och organisationer samarbeta för att skapa både spetskompetens och konkurrensfördelar gentemot närliggande regioner. Programmet stöder därför utveckling och innovation inom arbetsorganisationer för att dessa skall kunna anpassas till utmaningar på den globala arbetsmarknaden. Företag och organisationer erbjuds med hjälp av denna insats möjlighet till organisationsförändringar.

Insatsen motsvarar till viss del Finlands förslag till verksamhetslinje 3 Utveckling av arbetsmarknadens funktion genom att utveckla kompetens- och servicesystem.

Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättningen och inklusion

Trots en låg arbetslöshet finns det strukturellt betingade arbetslöshetsproblem som kan vara svåra att komma till rätta med. Grupper som hör till denna riskzon kan vara minoriteter, invandrare, funktionshindrade, äldre arbetslösa och övriga mindre gynnade i samhället men även personer som lämnat skolan i förtid och som därför har svårigheter att få jobb. Syftet med insatsen är att förebygga och minimera riskerna för uteslutning från den öppna arbetsmarknaden samt att fånga upp utsatta grupper så att så många som möjligt får arbete. Insatsen kan vända sig till alla personer i arbetsför ålder. Genom vägledning, utbildning, praktik och stödanställningar ökar möjligheten för dessa grupper att få ett arbete.

Tillgänglighet till arbete, utbildning, samhällsservice och kultur- och fritidsaktiviteter utgör förutsättningar för att utveckla ett attraktivt och konkurrenskraftigt samhälle. För att alla i samhället skall komma i åtnjutande av detta är insatser som stöder missgynnade gruppers inträde i samhällslivet av stor betydelse. Målgrupper för stödet kan vara minoriteter, invandrare, funktionshindrade, och övriga mindre gynnade i samhället. Projekt med

jämställdhetsinriktning samt projekt som syftar till att använda IKT för att ta bort hinder för deltagande i samhället kan också stödas.

Insatsen motsvarar till viss del Finlands förslag till verksamhetslinje 2 Främjande av sysselsättning och möjlighet att stanna kvar på arbetsplatsen samt förebyggande av utslagning.

5.1. Särskilda bestämmelser för operativt program (ESF)

5.1.1. Jämställdhet mellan könen och lika möjligheter

Enligt artikel 6 i (EG) 1081/2006 skall medlemsstaterna se till att de operativa programmen innehåller en beskrivning av hur jämställdhet mellan könen och lika möjligheter främjas vid utarbetandet, genomförandet, övervakningen och utvärderingen av de operativa programmen.

I samtliga delar inom programmet kommer jämställdheten att betonas. Kvinnor och män skall ha samma möjligheter till ekonomiskt oberoende och lika möjligheter till att förena arbetsliv, privatliv och familjeliv. En jämn könsfördelning i beslutsfattandet skall eftersträvas liksom att stereotypa könsrollsmönster bryts.

Projekt som syftar till ökad jämlikhet och jämställdhet i samhället kommer att prioriteras och kommer att följas upp med hjälp av olika indikatorer.

5.1.2. Partnerskap

Medlemsstaten ansvarar enligt artikel 5 i (EG) 1081/2006 och artikel 11 i (EG) 1083/2006 för att involvera och vid behov rådfråga adekvata intressenter, som t.ex. arbetsmarknadens parter i frågor som berör utarbetandet, genomförandet och övervakandet av ESF-stöd. Det framkommer också i ovannämnda artiklar att medlemsstaten vid behov bör upprätta partnerskap med myndigheter och organ.

Partnerskapet för utformning, genomförande, övervakning och utvärdering av de operativa programmen på Åland är Ålands kommunförbund, FFC:s lokalorganisation på Åland, Ålands Handelskammare, Ålands Natur och miljö, Ålands jämställdhetsdelegation, Ålands Företagareförening, Ålands turistförbund och Ålands bildningsförbund, vilka representerar lokala och andra offentliga myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer, företrädare för det civila samhället, partner på miljö- och jämställdhetsområdet enligt artikel 11 (EG) nr 1083/2006.

5.1.3. Komplement till andra insatser

Den åländska sysselsättningsstrategin som har formen av en nationell sysselsättningsstrategi är grunden för de bedömningar som gjorts angående behoven av medel för att bekämpa den öppna arbetslösheten, framför allt ungdomsarbetslösheten som förorsakas av avhopp från studier, och förhindra grupper som hotas av arbetslöshet att hamna utanför den öppna arbetsmarknaden. Eftersom ett av målen med det åländska ESF-programmet är att minska den öppna arbetslöshetsgraden och öka graden av sysselsättning, sammanfaller det åländska programmet väl med den finländska NRP.

6. Operativt program (ESF)

6.1. Prioriterat område: *Kompetens och sysselsättning*

Målet med det operativa programmet Kompetens och sysselsättning är att höja kunskapsnivån bland personer i arbetslivet för att främja ekonomins konkurrenskraft. Det prioriterade området skall även förbättra integrationen av utanförgrupper på arbetsmarknaden.

Utvecklingsstrategin är att i enlighet med Europeiska rådets integrerade riktlinjer för den ekonomiska politiken och sysselsättningsstrategin, sammanknyta insatsernas inriktning för att uppnå synergieffekter. Utvecklingen av humankapitalet kommer att betonas inom det prioriterade området. Projekt och verksamheter som stöder utveckling och innovation inom kompetensutvecklingsområdet och arbetsorganisationer skall stödas. Sysselsättningsbefrämjande åtgärder kommer att uppmärksammas för att underlätta och förbättra integration av minoritetsgrupper, t.ex. inflyttade och personer med funktionsnedsättningar, på arbetsmarknaden.

Insatser inom området humankapital riktas speciellt till de personalgrupper, arbetsplatser och sektorer som är i behov av utveckling och förändring på grund av den ökade globaliseringen, tekniska förändringar och innovationer i kombination med en åldrande arbetskraft. Genom dessa insatser kommer också matchningsproblematiken att förebyggas. Arbetsplatsernas förmåga och beredskap att möta kommande utmaningar och förändringar skall stärkas.

Förnyelse, utveckling och kvalitetshöjning stöds inom arbetsplatser för att anpassa organisationen till kommande utmaningar på en global arbetsmarknad. Insatserna kan gälla omorganisering av företag och verksamheter med decentralisering, reducerad hierarki och ökad trivselfaktor som mål eller genom målet att skapa innovativa och mer produktiva sätt att organisera arbetet. Även projekt som syftar till att öka och utveckla IKT-användningen på en arbetsplats, åtgärder som aktivt stöder utvecklingen av lärande organisationer och nätverk samt preventivt stimulerar sysselsättningen skall stödas. Entreprenörskap och ett entreprenörmässigt förhållningssätt skall stimuleras både i företag och inom utbildningssystemet.

Stöd skall riktas till individer för att hantera det anpassningskrav som föreligger på arbetsplatsen och arbetsmarknaden. Förmåga och kompetens att anpassa sig till nya situationer, beredskap till ett livslångt lärande och tillgång till ett utbildningssystem krävs för att bibehålla konkurrenskraft och förmåga till ett innovativt och expansivt arbetssätt på en förändrad global marknad. Kompetensutveckling, anpassningsförmåga och flexibilitet på arbetsmarknaden kommer därför att stärkas.

Projekt kan gälla kompetensutveckling och fortbildning inom såväl befintliga som nya arbetsområden. Initiativ till kompetensutveckling på arbetsplatser skall ske i samförstånd mellan arbetstagarna och arbetsgivarna. På detta sätt skall samtliga parter känna engagemang och delaktighet, vilket är en förutsättning för att åtgärden ska ge ett lyckat resultat.

Strukturella förändringar på arbetsmarknaden och inom ekonomin förutsätter att utbildningssystemet fungerar effektivt, är anpassat till arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft och möjliggör ett livslångt lärande. Utbildningssystemet skall tillse att studerande ungdomar och vuxna ges en grund för att verka i yrkeslivet och förebygga avhopp. Strukturella åtgärder inom utbildningssystemet skall därför gynnas. Exempel på åtgärder för

att stärka utbildningssystemet är kompetensutveckling, anpassning av utbildningar efter arbetsmarknadens behov samt behovskartläggning och analys, utveckling av strukturer för ett livslångt lärande, nyttjande av arbetslivets kunskap och kompetens i utbildningssystemet.

Enligt Lissabonstrategin krävs en bred ansats; allt från satsningar på institutioner för bedrivandet av forskning till grundandet av nya lärcenter och till att allmänt höja statusen för utbildning hos befolkningen. Mot denna bakgrund skall satsningar inom forskning och innovation kunna stödas. Idag finns ingen möjlighet att avlägga magister- eller doktorandexamen på Åland. Projekt som stöder byggande av nätverk som garanterar kvalificerad kunskapsutveckling för Åland bör därför stödas. Exempel på åtgärder är att skapa förutsättningar för deltagande i forskningsutbildning samt byggandet av forskningsinstitut och forskarnätverk. Projekt som skapar förutsättningar till samverkan mellan företag och offentliga sektorn i syfte att bygga upp en kunskapsbaserad ekonomi bör också stödas.

Åtgärder för främjande av jämställdhet såsom stödjande av kvinnligt företagande, ökat kvinnligt deltagande i beslutsfattande och minskande av löneskillnaderna mellan män och kvinnor skall prioriteras.

Syftet är att förebygga och minimera utanförskap inom arbetslivet samt fånga upp utsatta grupper så att så många invånare som möjligt i arbetsför ålder skall återfinnas i arbete. Stödet riktas därför till de individer som hotas av arbetslöshet eller redan har drabbats av långtidsarbetslöshet. Till dessa grupper kan bl.a. funktionshindrade, invandrare, äldre arbetslösa och ungdomar räknas. Genom olika projekt och åtgärder skall utbildnings- och sysselsättningsåtgärder skapas. Projekten kan gälla praktikplatser, språkutbildning, IKT-utbildning, handledning på arbetsplatsen, sysselsättningsprojekt, arbetsutbyte mellan företag och organisationer.

Syftet är att inom prioriterat område stöda:

- Investeringar i humankapitalet
- Innovativa former av arbetsorganisationer
- Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion

Inom det operativa programmet Kompetens och sysselsättning sker finansieringen med medel från ESF. Samtliga projekt inom insatserna som nämns kommer att placeras in i allmänna förordningens (EG) nr. 1083/2006 utgiftskategorier enligt det urval som gjorts. Urvalet uppfyller det krav som framkommer i förordningen (EG) nr. 1083/2006: artikel 9, punkt 3 om att minst 75 procent av utgifterna ska avsättas för de utgiftskategorier som stipuleras i förordningens bilaga 4. Kategorierna som kommer att användas för klassificering av projekt inom respektive huvudområde.

Klassificeras enligt koderna:

62 ”Utveckling av system och strategier för livslångt lärande i företag; utbildning och tjänster för anställda i syfte att höja deras förmåga att anpassa sig till förändringar; främjande av entreprenörskap och innovation”

63 ”Utformning och spridning av innovativa och mer produktiva sätt att organisera arbetet.”

64 ”Utveckling av särskilda tjänster för anställning, utbildning och stöd i samband med omstrukturering av sektorer och företag, samt utveckling av system för att föregripa ekonomiska förändringar och framtida krav vad gäller arbete och kompetens”.

66 ”Genomförande av aktiva och förebyggande åtgärder på arbetsmarknaden”.

69 ”Åtgärder för att förbättra tillträdet till arbetsmarknaden och öka kvinnors varaktiga deltagande och förmåga att gå vidare på arbetsmarknaden för att minska könssegregeringen på denna samt förena arbete med privatliv, t.ex. genom att underlätta tillgången till barnomsorg och vård av närstående.

70 ”Särskilda insatser för att öka migranters deltagande på arbetsmarknaden och därigenom öka deras sociala integration”.

71 ”Vägar som leder till integration och återinträde på arbetsmarknaden för mindre gynnade människor; bekämpande av diskriminering när det gäller tillträde till och förmåga att gå vidare på arbetsmarknaden samt främjande av diversifieringsacceptans på arbetsplatsen”.

72 ”Planering, införande och genomförande av reformer av utbildningssystemen för att öka anställbarheten, bättre anpassning av såväl den grundläggande som den yrkesinriktade utbildningen till arbetsmarknadens behov samt uppdatering av utbildarnas kompetens med innovation och en kunskapsbaserad ekonomi som mål.”

74 ”Utveckling av den mänskliga potentialen beträffande forskning och innovation, särskilt genom forskarutbildning och vidareutbildning av forskare samt nätverksamhet mellan universitet, forskningscentrum och företag”

6.2. Prioriterat område: Tekniskt stöd

Syftet med tekniskt stöd är att administrera programmet. Förutom personella resurser för den administrativa skötseln av programmet kommer kontrakterade utvärderingar och publicitetsåtgärder att finansieras av tekniskt stöd. Administrationen kommer att bestå av uppföljning, övervakning, kontroll, utvärdering, informations- och publicitetsåtgärder samt därtill övriga relaterade administrativa uppgifter.

6.3. Urvalskriterier

I programgenomförandet kommer följande kriterier att vara vägledande vid beredning av projektansökningar:

- positiv inverkan på konkurrenskraft och sysselsättning
- innovativt tänkande
- positiv inverkan på kompetenshöjning för den enskilda individen
- positiv inverkan på jämlikhet och jämställdhet
- positiv inverkan på miljön

Övervakningskommittén fastställer på basen av ovanstående vägledande kriterier närmare urvalskriterier enligt rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artikel 65, punkt a.

6.4. Indikatorer

För att mäta måluppfyllelsen av programmet har indikatorer skapats. Uppföljningen av programmet sker på tre nivåer: projekt-, prioritets- och programnivå. Indikatorerna har skapats för att mäta effekt och resultat i förhållande till utgångsläget och till de prioriterade områdenas måluppfyllelse i enlighet med förordningen (EG) nr 1083/2006 artikel 37.

Följande indikatorgrupper används:

- Finansiella indikatorer för att åskådliggöra resursanvändningen
- Fysiska indikatorer som påvisar aktiviteter och verksamhetens omfattning/utbyte
- Resultatindikatorer som påvisar direkta och omedelbara resultat
- Effektindikatorer för långsiktig påverkan, både direkta och indirekta effekter

De horisontella indikatorerna som används inom programmet är:

- jämställdhet och jämlikhet
- hållbar utveckling
- IKT

6.4.1 Kvantifierat mål på programnivå 2007-2013

Det övergripande programmålet är att förbättra nyttjandet av humankapitalet genom en generell höjning av kompetensnivån i företag och organisationer samt ökad integration av utanförgrupper.

- Öppen arbetslöshet: Sänkt till 2,1 procent (från 2,6 % år 2005)
- Sysselsättningsgrad: 80 procent (från 77,1 % år 2003)
- Antal som genomgått fortbildning på arbetsplatsen: 2 000st
- Antal deltagare i integrationsprojekt: 200st

De kvantifierade resultat- och effektmålen har utarbetats för att underlätta uppföljningen på prioriterade och projektnivå. Det prioriterade området är indelat i tre delområdena: Investering i humankapital, Innovativa former av arbetsorganisationer samt Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion.

Investering i humankapital

Den övergripande målsättningen för inriktningen är att höja kunskapsnivån bland personer i arbetslivet för att främja ekonomins konkurrenskraft speciellt inom sektorer som är utsatta för den ökade globaliseringen och tekniska förändringar.

Resultatmål (delmål)

- 2000 (1000) personer har genomgått fortbildning eller utbildning
- 5 (2) nya kompetenshöjande nätverk
- 2 (1) nya metoder eller system har skapats inom forskning och innovation
- 5 (2) nya doktorander/ forskare
- 2 (1) nya nätverk med forskningsrelaterat innehåll
- 2 (1) utbildningsarrangörer har anpassat sin utbildning
- 2 (1) utbildningsarrangörer har utvecklat sitt samarbete med arbetslivet
- 3 (1) nya system för utveckling av utbildningssystem och -strategier har skapats

Effektmål

- 80 % av deltagarna har ökat sin kompetens
- 10 % av deltagarna har avancerat inom organisationer och 20 % efter projektslut
- 10 nya arbetsplatser har skapats till följd av projektet med inriktning mot forskning och innovation
- Andelen personer med forskarutbildning eller som har påbörjat sin utbildning har ökat till 1,5 %
- 80 % av de deltagande utbildningsarrangörerna har anpassat sin verksamhet till förändringarna i samhället
- Antal sökande till skolorna har ökat med minst 10 %
- Antal utexaminerade har ökat med minst 10 %
- Antal personer som lämnar skolan i förtid har minskat med minst 10 %
- Andelen vuxenstuderande har ökat med minst 10 %

Innovativa former av arbetsorganisationer

Målsättningen för inriktningen är att det sker en utveckling och innovation inom arbetsorganisationer för ökad anpassning till en global arbetsmarknad.

Resultatmål (delmål)

- 10 (5) nya nätverk har skapats
- 10 (4) nya och mer innovativa sätt att använda personalens kompetens

Effektmål

- 80 % av företagen som deltagit har anpassat sin organisation till förändringar i omvärlden
- 80 % av deltagarna kan använda sin kompetens och kreativitet på mer innovativa sätt

Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion

Syftet med insatsen är att få samtliga invånare att känna tillhörighet i vårt samhälle. Den övergripande målsättningen för inriktningen är att förebygga och minimera riskerna för uteslutning från den öppna arbetsmarknaden samt att fånga upp utsatta grupper för inkludering i samhället på olika plan.

Resultatmål (delmål)

- 100 (50) personer har deltagit i sysselsättningsfrämjande projekt
- 50 (20) personer har erhållit studie- eller arbetsplats
- 100 (50) har deltagit i någon form av inklusionsprojekt
- 5 nya företag startade av kvinnor

Effektmål

- Sysselsättningsgraden ökar till 80 %
- Andelen personer som lämnar skolan i förtid minskar med minst 10 %
- Ungdomsarbetslösheten sänks till 2 %
- Matchningsproblematiken minskar på arbetsmarknaden med minst 10 %
- 50 % av deltagarna har ökat sin delaktighet i arbetsmarknaden till följd av IKT-satsningar
- 80 % av deltagarna har ökat sitt deltagande i samhället på grund projektet
- 80 % av deltagande kvinnliga entreprenörer har utökat sina möjligheter att arbeta med ett eget företag

6.4.2. Finansiella indikatorer

De finansiella indikatorerna är gemensamma för alla projekt och följs upp för programmet som helhet. För projekt kommer följande finansiella indikatorer att användas.

- Beslutade medel för delfinansiering av projektets stödberättigande utgifter fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär.
- Utbetalningar fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär.

6.4.3. Fysiska indikatorer

Underlag till de fysiska indikatorerna är i form av information från förvaltningsmyndigheten, projektregistret och de uppgifter som projektägarna lämnat samt det som framkommit vid uppföljningen. En ytterligare uppdelning av indikatorerna kommer att göras i ansöknings- och

uppföljningsblanketterna samt i de urvalskriterier som kommer att utarbetas utgående från målsättningarna i detta program. Dessa kommer bl.a. att beakta de förslag till indikatorer som finns i dokumentet från Finlands Miljöministerium "How to assess environmentally beneficial effects of projects in EU Regional Development Programmes (2003) av Kati Beringer.

Uppgifter om deltagare i ESF-insatser enligt Kommissionens förordning (EG) nr 1828/2006 av den 8.12.2006 kommer också att samlas in via programmets ansöknings- och uppföljningsblanketter.

Nedan presenteras de fysiska indikatorerna.

- Antal projekt enligt Lissabon-målets utgiftskategorier:
Koderna motsvarar de som används i rådets förordning (EG) nr. 1083/2006., bilaga IV för utgiftskategorierna i Lissabon-målen.
 - 62-64 Ökad anpassningsförmåga hos arbetstagare, företag och entreprenörer
 - 66, 69-70 Förbättrat tillträde till arbetsmarknaden och ökad varaktighet
 - 71 Förbättrad social integration för mindre gynnade personer
 - 72, 74 Ökat humankapital
- Antal företag/organisationer
 - regional fördelning
 - branschfördelning
- Antal deltagare, fördelning efter
 - kön
 - arbetsmarknadsstatus
 - sysselsatta
 - egenföretagare
 - arbetslösa
 - långtidsarbetslösa
 - utanför arbetskraften
 - utanför arbetskraften som deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning
 - ålder
 - ungdomar (15 - 24 år)
 - äldre arbetstagare (55 - 64 år)
 - utbildningsnivå
 - grundskolenivå
 - gymnasienivå
 - eftergymnasial nivå
 - högskoleutbildning
 - utsatta grupper
 - minoriteter
 - invandrare
 - funktionshindrade
 - övriga mindre gynnade grupper
- Miljö
 - Projektet är miljöinriktat
 - Projekt är miljöneutralt
- Jämlikhet och jämställdhet
 - Projektet är ett jämlikhets- och/eller jämställdhetsprojekt
 - Projektet är neutralt med avseende på jämlikhet och/eller jämställdhet

6.4.4. Resultatindikatorer

Resultaten som helhet kommer med hjälp av nedanstående indikatorer att följas upp mot den målsättning som har uppställts. Dessa är olika beroende på projektens inriktning. Därför har även här gjorts en indelning i Investering i humankapital, Innovativa former av arbetsorganisationer samt Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion för att tydliggöra skillnaden mellan olika åtgärder. Projektens resultat följs om möjligt upp vid tre tillfällen, direkt efter avslutat projekt samt 1 och 2 år senare. Underlaget kommer att bestå av uppgifter från projektregistret, projektuppföljningen och information från projektägarna. Nedan presenteras resultatindikatorerna skilt för varje delområde.

Investering i humankapital

- Antal som genomgått fortbildning eller utbildning
- Antal nya kompetensnätverk
- Antal nya metoder eller system
- Antal nya doktorander/ forskare
- Antal nya nätverk med forskningsrelaterat innehåll.
- Antal skolor som anpassat sitt utbildningssystem
- Antal samarbetsprojekt
- Antal nya system
- Antal nya nätverk

Innovativa former av arbetsorganisationer

- Antal dokumenterade nya och mer innovativa sätt att använda personalens kompetens
- Antal projekt som uttalat arbetat med jämlikhets- och jämställdhetsfrågan

Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion

- Antalet personer som erhållit:
 - vägledning
 - utbildning
 - praktik
 - stödanställning
 - handledning
- Antal projekt som arbetat med jämställdhets- och jämlikhet
- Antal personer som erhållit studie- eller arbetsplats
- Antal IKT-inriktade projekt
- Antal projekt som arbetat med jämställdhet och jämlikhet
- Antalet företag ledda av kvinnor

6.4.5. Effektindikatorer:

Effekten som helhet kommer med hjälp av nedanstående indikatorer att följas upp mot den målsättning som har uppställts. Programutvärderingen görs i huvudsak i halvtids- och slutvärderingen av programmet och underlaget består främst information från uppföljningsblanketter och av officiell statistik. Nedan presenteras effektindikatorerna enligt samma indelning som för resultatindikatorerna.

Investering i humankapital

- Höjd kompetensnivå inom företag och organisationer
- Andelen personer som ökat sin kompetens
- Avancemang bland deltagarna
- Arbetsplatser som skapats till följd av projektet (t.ex. ändrade arbetsuppgifter, ny position, högre lön)
- Andelen personer med forskarutbildning
- Andelen skolor/ inriktningar som anpassat sin verksamhet till samhällets krav
- Sökande till en utbildning
- Studerande som slutför sina studier
- Studerande som lämnar skolan i förtid
- Andelen vuxenstuderande

Innovativa former av arbetsorganisationer

- Andelen företag som anpassat sin organisation till förändringar i omvärlden
- Andelen deltagare som använder sin kompetens och kreativitet på mer innovativa sätt

Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion

- Sysselsättningsgrad för den åländska arbetskraften (total, kvinnor, män, minoriteter, invandrare, funktionshindrade och övriga mindre gynnade grupper)
- Öppen arbetslöshet
- Ungdomsarbetslöshet
- Skillnad mellan antalet arbetssökande och antalet lediga arbeten enligt de mest utsatta branscherna minskar
- Andelen deltagare som har ökat sitt deltagande i samhället på grund av projektet.
- Andelen deltagare som har ökat sin delaktighet i samhället genom IKT-satsningar.
- Andelen deltagande kvinnliga entreprenörer som utökat sina möjligheter att arbeta med ett eget företag.

6.5 Beskrivning av de olika stödiriktningarna

Det prioriterade området är som tidigare nämnts indelat i tre olika delområden. Två av dessa är dessutom uppdelade i olika inriktningar. Nedan följer en mer ingående beskrivning med målsättningar, målgrupper, huvudsaklig verksamhet samt indikatorer:

Delområde 1. Investering i humankapital

Delområdet är indelat i tre inriktningar; projekt med huvudinriktning mot utbildning, mot forskning och innovation samt mot utveckling av utbildningssystem och strategier. Den övergripande målsättningen för samtliga inriktningar är att höja kunskapsnivån bland personer i arbetslivet för att främja ekonomins konkurrenskraft speciellt inom sektorer som är utsatta för den ökade globaliseringen och tekniska förändringar.

Målgruppen utgörs av enskilda individer inom personalgrupper, på arbetsplatser eller inom speciella sektorer i behov av utveckling och förändring. Målgruppen kan även vara en arbetsplats som syftar till att utveckla sin organisation mot modernare och samhällsanpassade arbets sätt. En tredje målgrupp är personer som önskar bidra till en ökande kunskapsutveckling genom olika typer av forskning.

1.a. Projekt med inriktning mot utbildning

Syftet med denna inriktning är att den enskilda personen skall bli mer attraktiv både inom och utanför företaget. Den specifika målgruppen är personalgrupper eller delar av densamma inom ett företag eller organisationer med behov av utveckling och förändring.

Målsättningen är att höja kompetensnivån bland de anställda i näringslivet och det huvudsakliga målet är att 80 % av deltagarna har ökat sin kompetens tack vare insatserna. Detta kan ske genom olika typer av utbildnings- och fortbildningsinsatser samt nätverksarbete.

Målsättning	Målgrupp	Resultat-indikatorer	Kvantifierbara resultatmål för 2014 (delmål 2010)	Huvudsaklig verksamhet	Effekt-indikatorer	Kvantifierbara effektmål för 2014
Höja kompetensnivån bland de anställda i näringslivet	Personal eller delar av densamma inom en arbetsplats eller organisation med behov av utveckling och förändring	Antal som genomgått fortbildning eller utbildning Antal nya kompetens-nätverk Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut	2000 (1000) Antal som genomgått fortbildning eller utbildning 5 (2) Antal nya kompetenshöjande nätverk <u>Utgångspunkt:</u> 3000 deltagare i utbildningsinsatser i arbetslivet under programperioden 2000-2006	- Fortbildning - Utbildning -Nätverksarbete	Andelen personer som ökat sin kompetens ²¹ Avancemang bland deltagarna ²² Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut samt 1 och 2 året efteråt	80 % av deltagarna har ökat sin kompetens 10 % av deltagarna har avancerat vid projektslut 20 % av deltagarna har avancerat 1 och 2 år efter projektslut <u>Utgångspunkt:</u> Andelen personer som fortbildat sig i privat sektor var 44 % år 2006. Andelen personer som har behov av fortbildning var 53 % år 2006

Finansiella indikatorer

- Beslutade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär
- Utbetalade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär

1.b. Projekt med inriktning mot forskning och innovation

Syftet med insatsen är att skapa ett välmående samhälle med spetskompetens inom områden som rör det åländska samhället. Målsättningen är att stödja den kvalificerade kunskapsutvecklingen både inom institutioner och inom näringsliv. Målgruppen är företag,

²¹ Deltagarna får själva avgöra i uppföljningsenkäten om de har ökat sin kompetens eller inte

²² Deltagarna får själva avgöra i uppföljningsenkäten om de har avancerat, t.ex. relaterat till ändrade arbetsuppgifter, ny position, högre lön osv.

studerande och institutioner som önskar bidra med forskning och innovation till förmån för närområdet. Det huvudsakliga målet är att det skapas 10 arbetsplatser till följd av insatsen. Projekten kan gälla utvecklandet av metoder för att öka kunskapsflödet mellan högskola och näringsliv, skapande av möjligheter för studier på högre (forskar-)nivå utanför landskapet, byggande av forskningsnätverk, -institut eller -center.

Målsättning	Målgrupp	Resultat-indikatorer	Kvantifierbara resultatmål för 2014 (delmål 2010)	Huvudsaklig verksamhet	Effekt-indikatorer	Kvantifierbara effektmål för 2014
Stödja den kvalificerade kunskapsutvecklingen både inom näringsliv och institutioner	Företag, studerande och institutioner som önskar bidra med forskning och innovation till förmån för närområdet	<p>Antal nya metoder eller system</p> <p>Antal nya doktorander/forskare</p> <p>Antal nya nätverk med forskningsrelaterat innehåll.</p> <p>Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut</p>	<p>2 (1) nya metoder eller system har skapats</p> <p>5 (2) nya doktorander/forskare</p> <p>2 (1) nya nätverk med forskningsrelaterat innehåll</p> <p><u>Utgångspunkt:</u> Andelen personer med högskoleexamen och forskarutbildning var 0,8 % år 2004</p>	<p>- Fortbildning</p> <p>- Utbildning</p> <p>- Nätverksarbete</p>	<p>Arbetsplatser som skapats till följd av projektet</p> <p>Andelen personer med forskarutbildning</p> <p>Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut samt 1 och 2 året efteråt</p>	<p>10 nya arbetsplatser har skapats till följd av projektet</p> <p>Andelen personer med forskarutbildning eller som har påbörjat sin utbildning har ökat till 1,5 %</p> <p><u>Utgångspunkt:</u> Insatsområdet är nytt och ingen bakgrundsinformation finns att tillgå</p>

Finansiella indikatorer

- Beslutade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär
- Utbetalade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär

1.c. Projekt med inriktning mot utveckling av utbildningssystem och -strategier

Syftet är att det åländska samhället skall ha flexibla och kvalitativa utbildningssystem som kan möta både strukturella och ekonomiska krav. Målsättningen med inriktningen är att skapa förutsättningar för utbildningssystemen att anpassa sig till förändringar i omgivningen samt att skapa möjligheter för både unga och vuxna att studera utgående från egna behov och möjligheter. Målgruppen är i första hand skolorna inom landskapet men även grupper av studerande med specifika behov. Det huvudsakliga målet med insatsen är att två utbildningsarrangörer har anpassat sin utbildning och lika många har utvecklat sitt samarbete med arbetslivet. Förslag på åtgärder kan vara anpassning av utbildningar, behovsutredningar och analyser, utveckling av strukturer för ett livslångt lärande, utnyttjande av arbetslivets kunskap och kompetens.

Målsättning	Målgrupp	Resultatindikatorer	Kvantifierbara resultatmål för -14 (delmål -10)	Huvudsaklig verksamhet	Effektindikatorer	Kvantifierbara effektmål för 2014
Skapa förutsättningar för utbildningssystemen att anpassa sig till omgivningens krav samt skapa möjlighet för unga och vuxna att studera utgående från egna behov och möjligheter	Skolor i landskapet, utbildningsanordnare	<p>Antal utbildningsarrangörer som anpassat sitt utbildningssystem²³</p> <p>Antal samarbetsprojekt</p> <p>Antal nya system</p> <p>Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut</p>	<p>2 (1) utbildningsarrangörer har anpassat sin utbildning</p> <p>2 (1) utbildningsarrangörer har utvecklats sitt samarbete med arbetslivet</p> <p>3 (1) nya system som skapats genom insatsen</p> <p><u>Utgångspunkt:</u> 6 nya system skapades under programperioden 2000-2006</p>	<p>Strukturell anpassning av utbildningssystem</p> <p>Skapande av mer flexibla utbildningar</p> <p>Samarbete mellan näringsliv och skola</p>	<p>Andelen utbildningsarrangörer som anpassat sin verksamhet till förändringar i samhället²⁴</p> <p>Antal sökande till en utbildning</p> <p>Antal studerande som slutför sina studier</p> <p>Antal studerande som lämnar skolan i förtid</p> <p>Andelen vuxenstuderande</p> <p>Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut samt 1 och 2 året efteråt</p>	<p>80 % av de utbildningsarrangörer inriktningarna har anpassat sin verksamhet till förändringar i samhället</p> <p>Antal sökande till utbildning har ökat med minst 10 % jämfört med år 2006*)</p> <p>Antal utexaminerade har ökat med minst 10 % jämfört med år 2006*)</p> <p>Antal studerande som lämnar skolan i förtid ska minska med 10 % jämfört med år 2006 **)</p> <p>Andelen vuxenstuderande ökar med minst 10 % jämfört med år 2006**)</p> <p><u>Utgångspunkt:</u> *) Nulägesindikator tas fram utgående från deltagande skolor/ inriktningar **) Nulägesindikator saknas men statistik skall tas fram under hösten 2007</p>

²³ Deltagande utbildningsarrangörer får själva avgöra om de har anpassat sina utbildningssystem

²⁴ Deltagande utbildningsarrangörer får själva avgöra i uppföljningsenkäten om de har anpassat sin verksamhet till samhällets krav.

Finansiella indikatorer

- Beslutade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär
- Utbetalade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär

Delområde 2. Innovativa former av arbetsorganisationer

Syftet med insatsen är att närsamhället skall bestå av ett näringsliv med tidsenlig och flexibel kultur inom arbetsorganisationerna som kan mäta sig med omvärlden. Målsättningen är att stödja utveckling och innovation inom arbetsorganisationer för ökad anpassning till en global arbetsmarknad. Målgruppen för insatsen är företag och organisationer. De huvudsakliga målen är att 80 % av deltagarna kan använda sin kompetens och kreativitet på mer innovativa sätt samt att 10 nya nätverk för samarbete skapas. För att uppnå detta kan verksamheten inom projekten bestå av nätverksarbete, utbildning, fortbildning, utarbetande av nya strukturer för organisationen.

Målsättning	Målgrupp	Resultat-indikatorer	Kvantifierbara resultatmål för 2014 (delmål 2010)	Huvudsaklig verksamhet	Effekt-indikatorer	Kvantifierbara effektmål för 2014
Stödja utveckling och innovation inom arbetsorganisationen för ökad anpassning till en global arbetsmarknad	Företag och organisationer	Antal nya nätverk inom organisationen Antal dokumenterade nya och mer innovativa sätt att använda personalens kompetens Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut	10 (5) nya nätverk har skapats 10 (4) nya och mer innovativa sätt <u>Utgångspunkt:</u> Området är nytt och ingen bakgrundsinformation finns att tillgå	Nätverksarbete Utbildning Fortbildning Utarbetande av nya strukturer för organisationen	Andelen deltagare som använder sin kompetens och kreativitet på mer innovativa sätt ²⁵ Andelen företag som anpassat sin organisation till förändringar i omvärlden ²⁶ Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut samt 1 och 2 året efteråt	80 % av deltagarna kan använda sin kompetens och kreativitet på mer innovativa sätt 80 % av företagen som deltagit har anpassat sin organisation till förändringar i omvärlden <u>Utgångspunkt:</u> Området är nytt och ingen bakgrundsinformation finns att tillgå

Finansiella indikatorer

- Beslutade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär
- Utbetalade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär

²⁵ Deltagarna får själva avgöra i uppföljningsenkäten om de använder sin kompetens och kreativitet på mer innovativa sätt

²⁶ Företagen får själva avgöra i uppföljningsenkäten om och hur de har anpassat sin organisation till förändringarna i omvärlden

Delområde 3. Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion

Delområde 3 är indelat i två inriktningar; projekt med huvudinriktning mot sysselsättning och projekt med huvudinriktning mot inklusion.

Syftet med insatsen är att få samtliga invånare att känna tillhörighet i vårt samhälle. Den övergripande målsättningen för båda inriktningarna är att förebygga och minimera riskerna för uteslutning från den öppna arbetsmarknaden samt att fånga upp utsatta grupper för inkludering i samhället på olika plan. Insatsen vänder sig till personer i arbetsför ålder, vilka tillhör riskgrupperna minoriteter, invandrare, funktionshindrade och övriga mindre gynnade personer. Den vänder sig även till studerande som avslutat studierna utan examen samt till kvinnliga entreprenörer.

3.a. Projekt med huvudinriktning mot sysselsättning

Målsättningen med insatsen är att förebygga och minimera utanförskap inom arbetslivet samt att fånga upp studerande som lämnat skolan i förtid och att skapa möjlighet att få in dem i utbildning eller arbetsliv. Målgruppen är personer i arbetsför ålder, vilka tillhör riskgrupperna uppräknade ovan. En målgrupp utgörs även av personer som avslutat sin utbildning utan examen. Det huvudsakliga målet är att 100 personer deltar i någon typ av sysselsättningsåtgärd samt att 50 % av dessa får en studie- eller arbetsplats.

Målsättning	Målgrupp	Resultat-indikatorer	Kvantifierbara resultatmål för 2014 (delmål 2010)	Huvudsaklig verksamhet	Effekt-indikatorer	Kvantifierbara effektmål för 2014
Förebygga och minimera utanförskap inom arbetslivet samt att fånga upp ungdomar som avslutat sin utbildning utan examen för att få in dem i utbildning eller arbetsliv	Personer i arbetsför ålder, vilka tillhör riskgrupperna - minoriteter - invandrare - funktionshindrade och - övriga mindre gynnade personer Studerande som lämnat skolan i förtid	Antalet personer som erhållit: -vägledning -utbildning -praktik -stödanställning -handledning Antal personer som erhållit studie- eller arbetsplats Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut	100 (50) personer har deltagit i sysselsättningsfrämjande projekt 50 (20) personer har erhållit studie- eller arbetsplats <u>Utgångspunkt:</u> Under perioden 2000-2006 deltog ca 80 personer i sysselsättningsfrämjande åtgärder	Vägledning Utbildning Praktik Stödanställning Handledning Jämställdhetsarbete IKT-satsningar för att eliminera hinder för delaktighet på arbetsmarknaden	Andelen studerande som lämnar skolan i förtid Matchningsproblematiken på arbetsmarknaden Ungdomsarbetslöshet Andelen deltagare som har ökat sin delaktighet i arbetsmarknaden genom IKT-satsningar Källa: Uppföljningsblanketter vid	Andelen studerande som lämnar skolan i förtid minskar med minst 10 %. Matchningsproblematiken på arbetsmarknaden minskar med minst 10 %*) Ungdomsarbetslösheten minskar till 2% 50 % av deltagarna har ökat sin delaktighet i arbetsmarknaden till följd av IKT-satsningar <u>Utgångspunkt:</u> Ungdoms-

					projektslut samt 1 och 2 året efteråt	arbetslöshet 4,1 % år 2005 *) Nuläges- indikator saknas men statistiskt för aktuell enskild bransch tas fram
--	--	--	--	--	---	--

Finansiella indikatorer

- Beslutade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär
- Utbetalade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär

3.b. Projekt med huvudinriktning mot inklusion

Målsättningen med insatsen är att förebygga och minimera utanförskap i samhället samt att öka kvinnors delaktighet i arbetslivet. Målgrupperna är personer i riskgrupperna minoriteter, invandrare, funktionshindrade samt övriga mindre gynnade grupper samt kvinnliga entreprenörer. Det huvudsakliga målet är att 100 personer deltar i någon form av inkluderingsåtgärder. Detta kan uppnås med aktiviteter som IKT-satsningar, evenemang som syftar till inkludering och utbildning²⁷.

Målsättning	Målgrupp	Resultat-indikatorer	Kvantifierbara resultatmål för 2014 (delmål 2010)	Huvudsaklig verksamhet	Effekt-indikatorer	Kvantifierbara effektmål för 2014
Att förebygga och minimera utanförskap i samhället samt att öka kvinnors delaktighet i arbetslivet	Personer i riskgrupperna - -minoriteter - invandrare - funktionshindrade och - övriga mindre gynnade personer Kvinnliga entreprenörer	Antalet personer som erhållit: -vägledning -utbildning -praktik -stödanställning -handledning Antalet nya företag ledda av kvinnor Källa: Uppföljningsblanketter vid projektslut	100 (50) har deltagit i någon form av inkluderingsprojekt 5 nya företag ledda av kvinnor har startats *) <u>Utgångspunkt:</u> 117 personer med utomnordisk språkbakgrund flyttade till Åland 2005	IKT-satsningar för att eliminera hinder för delaktighet i samhället Evenemang som syftar till att inkludera riskgrupper i samhället Utbildning	Andelen deltagare som har ökat sitt deltagande i samhället på grund av projektet ²⁸ Andelen deltagande kvinnliga entreprenörer som utökat sina möjligheter att arbeta med ett eget företag Källa: Uppföljnings-	80 % av deltagarna har ökat sitt deltagande i samhället på grund projektet 80 % av deltagande kvinnliga entreprenörer har utökat sina möjligheter att arbeta med ett eget företag*) <u>Utgångspunkt:</u> *) Nulägesindikator saknas men statistik

²⁷ Åtgärder kan vara åtgärder för attitydförändringar mot utsatta grupper, evenemang som underlättar inträde i olika föreningar och samhällsverksamhet och utökar utsatta gruppers nätverk. Ett utökat nätverk kan leda till ökat tillträde till arbetsmarknad och verksamheter.

²⁸ Deltagarna får själva i uppföljningsblanketten ange om sökande

			*) Nulägesindikator saknas men statistik skall tas fram under hösten 2007		blanketter vid projektslut samt 1 och 2 året efteråt	skall tas fram under hösten 2007
--	--	--	---	--	--	----------------------------------

Finansiella indikatorer

- Beslutade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär
- Utbetalade medel fördelat mellan ESF, LR, annan offentlig finansiär eller privat finansiär

7. Bestämmelser för genomförande av programmet

7.1. Angränsningar till andra program

Målen för Ålands strukturfondsprogram och landsbygdsutvecklingsprogram kompletterar varandra, vilket kräver samordning och avgränsning i samband med planering och implementering av programmen. På Åland finns följande operativa program under programperioden 2007-2013

- Operativt program för Europeiska socialfonden på Åland 2007-2013
- Operativt program för Europeiska regionalfonden på Åland 2007-2013
- Landsbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland för perioden 2007-2013
- Åtgärdsprogram för fiskerinäringen på Åland 2007-2013

Dessutom ingår hela Åland i Interreg IV A Central Baltic Programme 2007-2013 där i synnerhet underprogrammet Archipelago and Islands är av intresse för gränsöverskridande projekt.

Ålands landskapsregering ansvarar för samordning av de nämnda finansieringsinstrumenten förutom det interregionala samarbetet. För de operativa programmen med finansiering från regional- och socialfonden är avsikten att utnyttja den möjlighet regelverket medger genom att tillsätta en gemensam övervakningskommitté för de båda programmen. Även om den gemensamma övervakningskommittén för mål 2 2007-2013 och övervakningskommittén för landsbygdsutvecklingsprogrammet formellt är två skilda kommittéer är målsättningen att samordna arbetet administrativt i den mån det är möjligt.

De olika programmen kommer geografiskt att omfatta hel Åland (NUTS II) och ha vissa innehållsmässiga beröringspunkter.

Avgränsning mellan programmen har i programberedningsprocessen skett främst genom principen ett program/en fond men även genom en åtskillnad mellan olika målgrupper/stödmottagare och i vissa fall branschtillhörighet inom programmen. Åtgärder som hör till landsbygdsturism stöds med medel från landsbygdsutvecklingsprogrammet medan företagsutveckling inom andra sektorer i huvudsak stöds med medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden. Åtgärder som syftar till kompetenshöjning hos den åländska arbetskraften samt integration av utanförgrupper i samhället stöds från Europeiska socialfonden där den uttalade målgruppen är den enskilda individen.

Vid genomförandet av programmen kommer detta att beaktas i samband med fastställande av urvalskriterier vilka bör säkerställa att projekt inte kan erhålla finansiering från mer än ett program och att projekt med likartat innehåll styrs till ett och samma program

Eftersom det geografiska programområdet för de operativa programmen inom mål 2 Regional konkurrenskraft och sysselsättning finansierade av Europeiska regionalfonden och Europeiska socialfonden sammanfaller har flexibiliteten att utnyttja 10 % av budgeten inom ramen för den andra strukturfonden enligt rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artikel 34.2 inte utnyttjats.

7.2. Myndigheter som avses i artikel 59 (EG) 1083/2006

Ålands landskapsregering innehar uppgiften som förvaltningsmyndighet och attesterande organ för Ålands program för Regional konkurrenskraft och sysselsättning i enlighet med artikel 59 punkt 1a-b) (EG) nr 1083/2006. Ålands landskapsregerings interna revisionsbyrå fungerar som den revisionsmyndighet som avses i artikel 59 punkt 1c) (EG) nr 1083/2006. Revisionsbyrån är fristående och lyder inte under någon av centralförvaltningens avdelningar.

De avdelningar som medverkar i administrationen och förvaltningen av Ålands program för Regional konkurrenskraft och sysselsättning är främst utbildnings- och kulturavdelningen och finansavdelningen. Den interna organisationen är upplagd så att programmet med finansiering ur ESF administreras av utbildnings- och kulturavdelningen. Finansavdelningen ansvarar för utbetalningar, rekvisitioner av medel från ESF och härtill hörande intygsdeklarationer. Redovisningsbyrån vid finansavdelningen handhar bokföringen av EG-medlen. Revisionsbyrån utför den finansiella kontrollen av programmet och upprättar intyg över slutförd stödform.

Administrationn av stödprogrammet sker enligt de förvaltningsrättsliga principer som allmänt tillämpas inom landskapsförvaltningen, i vilka bl.a. ingår bestämmelser om kontroll, revision och återkrav av felaktigt utbetalda medel. Vid administrationen av stödprogrammet eftersträvas på alla nivåer en tillfredsställande verifieringskedja från beslut till bokföring och verifikationer (audit trail). Vidare eftersträvas en sund och ändamålsenlig ekonomisk förvaltning för att säkerställa ett effektivt och korrekt genomförande av den verksamhet som samfinansieras av strukturfonderna. Landskapsregeringen har en miljöpolicy och följer riktlinjerna för miljöledningssystemet ISO14001:96.

Nedan visas en översiktlig organisationsskiss av Ålands landskapsregering:

7.3. Beskrivning av övervaknings- och utvärderingssystem

I enlighet med artikel 63 (EG) nr 1083/2006 skall Ålands landskapsregering inom tre månader efter dagen för anmälan till medlemstaten om beslutet om godkännande av det operativa programmet inrätta en övervakningskommitté. En övervakningskommitté får inrättas för flera operativa program och landskapsregeringen avser inrätta en gemensam för regional- och socialfonden samt i så stor utsträckning som möjligt samordna denna med övervakningskommittén för Ålands landsbygdsutvecklingsprogram 2007-2013.

Kommittén skall handha de uppgifter som följer av artikel 65 samt tillsammans med förvaltningsmyndigheten enligt artikel 66 säkerställa kvaliteten i genomförandet av det operativa programmet. Kommitténs sammansättning skall bestå av medlemmar från behöriga regionala, lokala och andra offentliga myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer samt från andra lämpliga organ inom området för miljö och jämställdhet. Genom sammansättningen i kommittén tillgodoses att genomförande, övervakning och utvärdering av programmet sker inom ramen av ett sådant partnerskap som avses i artikel 11 (EG) nr 1083/2006. I enlighet med gällande lagstiftning på Åland om jämställdhet skall medlemmarna i kommittén främja en balanserad fördelning mellan kvinnor och män.

Förvaltningsmyndigheten och övervakningskommittén skall genomföra övervakningen med hjälp av indikatorer som specificerats i det operativa programmet. Dessa indikatorer skall för den berörda stödformen visa de särskilda målen för det stadium som nåtts i fråga om praktiskt genomförande, resultat, och så snart som möjligt effekterna på den aktuella nivån samt det stadium som nåtts i finansieringsplanen.

För att bedöma strukturstödets effektivitet har gemenskapsåtgärderna förhandsbedömts av Ålands statistik och utredningsbyrå, ett fristående organ från Ålands landskapsregering. Utvärderarna har följt programberedningsprocessen och genomfört en gemensam ex ante

bedömning av det operationella programmet för socialfonden och regionalfonden. Resultatet av förhandsbedömningen ingår som en separat del i programdokumentet.

Under programperioden kommer landskapsregeringen att göra utvärderingar som är knutna till övervakningen utifrån vad som anges i artikel 48.3 (EG) nr 1083/2006. Genom programmets litenhet och erfarenheterna från de s.k. artikel 4-kontrollerna i den förra programperioden, där samtliga projekt följdes upp, kan möjliga stora avvikelser från programmet snabbt identifieras och åtgärdas. De verksamhetsområden som bedöms vara riskområden för avvikelser är inriktning 1b och 3b genom att de innehåller nya eller delvis nya verksamheter. Som en följd av detta ses dessa två områden som möjliga verksamhetsområden som kan vara lämpliga för en utvärdering. Denna utvärdering planeras i så fall till år 2011 då 2010 års resultat är klart.

7.4. Behöriga organ och utbetalningar

Det organ som skall ta emot kommissionens utbetalningar är Ålands landskapsregering, finansavdelningen. Finansavdelningens redovisningsbyrå handhar bokföringen av EG-medel. Utbetalningar till stödmottagarna verkställs av landskapsregeringens finansavdelning.

7.5. Penningflöden och insyn

Programmets penningflöden utgörs av utbetalningar av projektstöd till projektägarna, eventuella återkrav från projektägarna, samt inbetalningar av rekviderade medel från kommissionen.

Slutlig stödmottagare är Ålands landskapsregering. Medlen från ERUF kanaliseras direkt till landskapsregeringen i enlighet med de budgetåtaganden kommissionen gör från och med dess godkännande av Ålands programdokument och upptas i landskapet Ålands årliga budget. Bestämmelserna om landskapet Ålands budget finns i landskapslagen om Ålands finansförvaltning (ÅFS 43/71) och budgetförordningen för Åland (ÅFS 70/79) med ändringar. Landskapsregeringen upptar även den nationella offentliga medfinansieringen i landskapet Ålands årliga budget. I samband med Ålands landskapsregerings finansieringsbeslut att tilldela ERUF-medel, tilldelas även varje projekt den nationella medfinansieringen.

Enligt artikel 280 a i EG-fördraget skall medlemsstaterna vidta samma åtgärder för att skydda gemenskapens medel som de vidtar för att skydda sina egna finansiella stöd. Regeln berör såväl granskning av ekonomi som missbruk av förmåner samt sanktioner. Medlemsstaterna skall dessutom koordinera ansvaret för att följa upp och rapportera förekomsten av missbruk och förväntas också koordinera sina åtgärder för att skydda gemenskapens finansiella intressen. Landskapsregeringen kommer att fastställa erforderliga rutiner för hanteringen av medel från ESF i den beskrivning som Åland skall inlämna i enlighet med artikel 71 (EG) nr 1083/2006.

Penningflödena mellan Ålands landskapsregering och de olika projektägarna registreras i ett centralt projektregister, som är integrerat med landskapsregeringens ekonomisystem (huvudbok samt reskontra). Bokföringssystemet är uppbyggt så att det med lätthet går att utläsa hur mycket medel som utbetalats på programnivå, prioriterat områdesnivå och projektnivå. Det är även möjligt att separera enskilda utbetalningar från varandra inom ett och samma projekt. För att skapa större säkerhet i systemet ansvarar redovisningsbyrån vid finansavdelningen för avstämning av bokföringen mot uppgifterna i programmets projektregister. Beskrivning av detta flöde finns i en separat projektregisterbeskrivning.

Inbetalningarna från kommissionen styrs till ett för programmet separat bankkonto. Transaktionerna bokförs på inbetalningsdagen i landskapsregeringens huvudbok.

7.6. Offentlighet och information

I enlighet med artikel 69 (EG) nr 1083/2006 kommer Ålands landskapsregering att ansvara för att det operativa programmet och de insatser som genomförs inom ramen för detta får offentlighet. Målgrupperna för informationen är bl.a. projektägare, branschorganisationer, arbetsmarknadens parter och näringslivets organisationer, organisationer för jämställdhet mellan kvinnor och män och berörda icke-offentliga organisationer samt allmänheten. Syftet med informationen är att lyfta fram gemenskapens roll och säkerställa att stödet från fonderna är klart och tydligt.

Informationsåtgärderna kommer utförligare att beskrivas och presenteras i den informationsplan som uppgörs i enlighet med tillämpningsföreskrifterna till artikel 69.

7.7 Statsstöd

Offentlig stödfinansiering under detta program skall vara förenligt med Gemenskapens statsstödsregler som gäller vid tidpunkten för beslutet av finansieringen. Landskapsregeringen ansvarar för att ifrågavarande stöd är förenligt med Gemenskapens statsstödsregler.

7.8. Utbyte av datoriserade uppgifter

Ålands landskapsregering avser att överföra erforderliga uppgifter i samband med utbetalning, övervakning och utvärdering elektroniskt via Web applikationen för SFC 2007 tillgängligt via Internet. Uppgifterna matas in manuellt och hämtas från landskapsregeringens projektregister på motsvarande sätt som informationen lämnats under perioden 2000-2006. För att säkerställa riktigheten av de uppgifter som finns i landskapsregeringens projektregister finns fastställda rutiner som närmare kommer att beskrivas i den beskrivning som Åland skall inlämna i enlighet med artikel 71 (EG) nr 1083/2006.

7.9. Samordning mellan insatser

Inför programperioden 2007-2013 har landskapsregeringen utarbetat ett landsbygdsutvecklingsprogram (EJFLU), ett åtgärdsprogram för fiskerinäringen (EFF), ett operativt program för företagande och innovation (ERUF) samt ett för kompetens och sysselsättning (ESF) inom ramen för målet regional konkurrenskraft och sysselsättning. Därutöver deltar landskapsregeringen tillsammans med Sverige, Finland, Estland och Lettland i utformningen av Interreg IV-programmet Central Baltic Programme och särskilt underprogrammet Archipelago and islands.

De olika programmen kommer geografiskt att omfatta hela Åland (NUTS II) och ha vissa innehållsmässiga beröringspunkter. I landsbygdsutvecklingsprogrammets tredje axel finns vissa kopplingar till ERUF- och ESF-programmen när det gäller innovationer, energi och kompetens. Fiskeriprogrammet har beröring med ERUF- och ESF-programmen både när det rör näringslivsutveckling och kompetens och till EJFLU-programmet när det handlar om lokal utveckling. Det gränsöverskridande samarbetet har innehållsmässiga kopplingar till flera av de övriga programmen men har naturligt en annan dimension genom den gränsregionala nyttan som ska uppfyllas i projekten och medverkande från olika regioner.

Inom strukturfondsprogrammen på Åland för perioden 2007-2013 definieras skillnaden mellan långsiktig och kortsiktig utbildning/fortbildning enligt följande: Kortsiktig

utbildning/fortbildning är en enstaka kurs, ett seminarium, en studieresa etc. Med längre utbildning/fortbildning avses flera kurser, seminarier o.dyl., eller en kombination av dessa, över en längre tid

När det gäller kompetenshöjning genom utbildning och fortbildning har avgränsningar mellan programmen gjorts för att tydliggöra målgrupp, utbildningsinsatsens omfattning, gränsdragning gentemot fiskeri- och lantbruksnäringen samt företagets storlek. Inom samtliga utbildningsinsatser från socialfonden utgör den enskilda individen målgrupp. Detta i motsats till de insatser som kan finansieras via fiskeri- och jordbruksfonden, där även enskilda företag och organisationer kan utgöra målgrupp. Ett långsiktigt lärande i form av längre fortbildningsprojekt kan enbart stödjas med medel från socialfonden oberoende av företagets storlek och branschtillhörighet. Avgränsningen utgör därmed omfattningen såtillvida att långsiktiga utbildningsprojekt finansieras av ESF medan kortare finansieras från EJFLU (axel 1 och axel 3).

I motsats till långsiktiga fortbildningsprojekt finansieras enstaka kurser/kortkurser med medel från landsbygdsutvecklingsprogrammets axel 1 eller 3. Då målgruppen i detta fall är organisationer och personer verksamma inom livsmedels, lantbruksproduktion och mikroföretag inom träförädling och mottagaren antingen är en offentlig aktör, intresseorganisation eller mikroföretag/enskild näringsidkare verksamt inom någon av de ovannämnda branscherna kan utbildningsinsatserna finansieras med medel ut axel 1. Övrig kortsiktig kursverksamhet kan finansiera ur landsbygdsutvecklingsprogrammets axel 3. Målgruppen för utbildningsåtgärder inom axel 3 är i huvudsak mikroföretag med undantag av de branscher som nämnts ovan. Finansiering kan då beviljas utbildningsarrangör, dock inte ett enskilt företag.

Landskapsregeringen ansvarar för samordning av de nämnda finansieringsinstrumenten, utom Interreg IV, som genomförs på Åland. Koordineringen under programberedningsprocessen har skett genom några vägledande principer som tar fasta på stödmottagaren och typer av projekt. Lantbrukare samt fiskare och fiskeriföretag som utvecklar projekt inom primärnäringsarna kan endast vända sig till landsbygdsutvecklingsprogrammet respektive fiskeriprogrammet. Avsikten är att i tillämpningsanvisningarna som tas fram inom förvaltningen för programmets genomförande även definiera att företag verksamma i nämnda primärnäringsar men som vill förädla eller vidareutveckla aktiviteter utanför primärnäringsarna kan vända sig även i dessa finansieringsärenden till de två nämnda programmen. Etablering och utveckling av mikro och småföretag hör till landsbygdsutvecklingsprogrammet.

Samma förhandsutvärderare har granskat ERUF-, ESF- och EJFLU-programmen. Vid genomförandet av programmen kommer en delvis gemensam beredning att nyttjas vad gäller beredning av finansieringsansökningar, hantering av kostnadsredovisningar och kontroller för ERUF-, ESF-, EJFLU- och EFF-programmen. Möjligheten till en gemensam övervakningskommitté kommer att nyttjas för ERUF och ESF och uppföljningsarbetet kommer dessutom att samordnas med EJFLU.

7.10. Stödmottagare

Med stödmottagare menas här en privat/offentlig enskild stödmottagare, dock inte enskilda individer, som ansvarar för ett projekt och som har beviljats en stödfinansiering. De kategorier av stödmottagare som beskrivs här ska således *inte* jämföras med definitionen *slutlig* stödmottagare. Det är stöd-mottagarens faktiska stödberättigande utgifter som kan finansieras med strukturfondsmedel.

Programmet omfattar det geografiska område som består av de 16 landsbygdskommunerna på Åland (hela Åland, dvs. NUTS II).

Privata företag

Alla åländska privata företag i kan vara stödmottagare, även enmansföretag. Då stödmottagaren driver ekonomisk verksamhet ska statsstödsreglerna beaktas vid beslut om stödfinansieringens belopp.

Offentliga aktörer

Alla offentliga aktörer kan vara stödmottagare. Med offentliga aktörer menas statens instanser, landskapsregeringens instanser, de åländska kommunerna och församlingarna. Med instanser menas sådana organ som finansieras med skattemedel.

Andra aktörer

På Åland finns ett flertal ”intresseorganisationer” vilka kan vara stödmottagare. De är inte offentliga då deras verksamhet inte helt finansieras av skattemedel. De är inte privata företag eftersom deras verksamhet inte är vinstdrivande. Dyliga aktörer är olika slag av sammanslutningar, branschorganisationer, förbund, ideella föreningar, stiftelser, etc. Konkreta exempel är Ålands Handelskammare, Ålands Företagarförening, Ålands Kommunförbund, Ålands Turistförbund, Ålands Landsbygdscentrum, etc.

8. Finansieringstabeller ESF 2007-2013

Finansiell tabell

År	Strukturfondsmedel ESF
2007	420.424
2008	428.833
2009	437.409
2010	446.157
2011	455.081
2012	464.182
2013	473.466
Summa 2007-2013	3.125.552

	Stöd från gemenskapen (a)	Motsvarande nationell finansiering (b)=(c)+(d)	Preliminär uppdelning av motsvarande nationell finansiering		Stöd totalt (e)=(a)+(b)	Medfinansieringssats (f)=(a)/(e)	Kommentarer	
			Nationellt offentligt stöd(c)	Nationellt privat stöd (d)			Stöd från EIB	Övrigt stöd
Prioriterat område 1. Kompetens o sysselsättning ESF, offentligt	3 000 530	3 000 530	3 000 530		6 001 060	50%		3 000 530*
Prioriterat område 2. Tekniskt stöd ESF, offentligt	125 022	125 022	125 022		250 044	50%		

* I enlighet med rådets förordning (EG) nr 1083/2006 artikel 53 p.1.b beräknas stödet från fonderna, på det operativa programmets nivå, med avseende på de stödberättigade offentliga utgifterna. Summan Övrigt stöd motsvarar den uppskattade andelen privat tillförda medel.

Operativt program 2				
Regional konkurrenskraft och sysselsättning				
Kod	Prioritet	Anslag från gemenskapen fördelat till kategorin per operativt program (EUR)	Totalt anslag från gemenskapen fördelat till kategorin (EUR)	Kategoriens del av ESF stödet, exkl. tekniskt stöd, till operativt program 2 (%).
Total	Ökad anpassningsförmåga hos arbetstagare...		996 000,00	33,19%
62	Kompetensutveckling på arbetsplatsen, arbetsrelaterad utbildning, IKT	288 000,00		
63	Innovation av arbetsplatser	216 000,00		
64	Utveckling... för anställning, utbildning o stöd	492 000,00		
Total	Förbättrat tillträde till arbetsmarknaden, ökad varaktig		888 000,00	9,60%
65	Matchningsåtgärder	200 000,00		
66	Vägledning, utbildning, praktik, stödanställning för missgynnade grupper samt matchningsåtgärder	296 000,00		
69	Jämställdhet samt förbättrat tillträde till arbetsmarknaden	96 000,00		
70	Vägledning, utbildning, praktik, stödanställning för missgynnade grupper	296 000,00		
Total	Förbättrad social integration för mindre gynnade pers		388 000,00	9,60%
71	Vägledning, utbildning, praktik, stödanställning för missgynnade grupper	388 000,00		
Total	Ökat humankapital		728 530,00	47,61%
72	Strukturella åtgärder inom utbildningssystemet	572 000,00		
74	Satsningar inom forskning och innovation, kunskapsöverföring mellan högskolan och näringsliv	156 530,00		
Totalt allokerat av ESF medel, exkl tekniskt stöd, till operativt program 2:			3 000 530,00	100,00%
Finansieringstyp				
01	Återbetalningsfria stöd	3 125 552		
Total			3 125 552	
Område				
04	Glest och mycket glest befolkade områden	3 125 552		
Total			3 125 552	

EU - bidraget för samtliga prioriteter är beräknade de avseende på de stödberättigade uppgifterna.

9. Ex-ante utvärdering

Förhandsbedömningen av förslaget till Ålands ESF-program har gjorts i enlighet med rådets förordning (EG) 1083/2006, artikel 48, punkt 2. En sammanfattning av utvärderingen presenteras i avsnitt 9.1 och en beskrivning hur förslagen i denna har beaktats i programmet finns i avsnitt 9.2.

9.1 Sammanfattning av ex-ante utvärderingen

Resultatet av förhandsevalueringen av det åländska EU-programmet för regional konkurrenskraft och sysselsättning (med fokus på kompetens och sysselsättning) gällande perioden 2007 - 2013 kan sammanfattas i följande åtta punkter:

1. *Bakgrundsanalysen* är väl utförd både med avseende på innehåll och kvalitet. Enligt utvärderarnas uppfattning är de relevanta frågorna belysta i analysen. I de kvantitativa beskrivningarna används de senast tillgängliga siffrorna. Analysen mynnar ut i en tydlig och - i förhållande till de aktuella EU-insatsernas allmänna inriktning och fokus - relevant bild av programregionens dagsaktuella status. En svaghet är måhända att nulägesindikatorerna är väl många och därmed kanske inte ger den tydliga fokusering på ett mer begränsat antal (programmålsrelaterade) nyckelindikatorer.
2. *SWOT-genomgången* pekar på de för programmet viktigaste socioekonomiska förändringsfaktorerna. Den är även kopplad till bakgrundsanalysen på ett tillfredsställande sätt och därtill utformad så att den kan bygga under de mål och strategier som programmet sedan går in för. Vissa oklarheter föreligger dock beträffande bedömningen av om en i analysen utpekad faktor främst är att betrakta som en 'styrka' eller som en 'möjlighet'.
3. Programmets övergripande *mål, strategier och huvudsakliga satsningsområden* är tydligt formulerade och rimligt konsistenta. Kopplingen mellan de övergripande målen (inklusive de horisontella) och de strategiskt valda prioriteringarna av olika satsningsområden skulle kunna utvecklas ytterligare och därmed göras tydligare.
4. Programmet refererar på ett föredömligt sätt *evaluerarnas slutsatser och rekommendationer från motsvarande strukturfondsprogram* under den förra programperioden. Här redovisas även på vilket sätt och inom vilka satsningsområden som dessa erfarenheter på olika sätt påverkat utformningen av det nya programmet.
5. Beträffande *programmets resurser och dess användning* gäller att nivån på den offentliga programbudgeten kräver att pengarna genomgående används på effektivast möjliga sätt och därtill kompletteras med ett finansiellt deltagande från det privata näringslivets sida. Fördelningen på de i programmet anvisade fyra satsningsområdena är inte explicit redovisad, men kan grovt avläsas i finansieringstabellen gällande fördelningen på de av Kommissionen på förhand godkända satsningsområdena för Socialfonden. Med hänsyn till programmets inriktning och övergripande mål samt de olika satsningsområdenas roll i programmet som helhet, är utvärderarnas konklusion ändå att den finansiella fördelningen kan motiveras.
6. Det slutliga programmet bör utvecklas med avseende på hanteringen av de *kvantitativa indikatorerna*. Utmaningen är att formulera dessa på ett sätt som gör det

möjligt att mäta och isolera de resultat som programmet och projekten har bidragit till. Problemen är särskilt påtagliga när det gäller hanteringen av de programövergripande effektindikatorerna. Här rekommenderas att en 'uppstädning' som undanröjer överlappningar och felplacerade indikatorer genomförs. Härtill kommer att de programövergripande indikatorerna måste preciseras så att de tydligt avgränsas till effekterna på de grupper som programmet i första hand gäller. Det är också viktigt att se över kopplingen mellan de valda programindikatorerna och bakgrundsanalysens nulägesindikatorer. Vidare bör man om möjligt försöka utöka de kvantifierade målen (som nu bara finns på programnivån) till att även omfatta de projektrelaterade genomförande- och resultatindikatorerna.

7. Programmet står inte i konflikt med *övergripande EU-politik eller angränsande nationella policyinsatser och målsättningar*. Till sin inriktning och sitt huvudsakliga innehåll är det kompletterande med avseende på angränsande nationell såväl som övernationell närings-, regional- och tillväxtpolitik. Enligt utvärderarnas bedömning finns det därför förutsättningar för att programmet ger den 'value added' i förhållande till annan EU- och nationell politik som eftersträvas. Beträffande de horisontella miljö- och jämställdhetsmålen så konstaterar utvärderarna att båda är refererade i den strategiska referensramen, men att deras uppföljning i den konkreta programplaneringen inte är så tydlig som skulle kunna önskas. Programmet är 'immateriellt' och orienterat mot grupper av individer, vilket gör jämställdhetsfrågorna viktigare än miljöfrågorna. Programmets jämställdhetsmål är dock väl snävt fokuserat på könsperspektivet, och utesluter därmed i detta sammanhang minst lika angelägna jämställdhetsmål gällande andra särskilt utsatta grupper på den åländska arbetsmarknaden.

Utvärderarna anser att programmet är väl genomtänkt när det gäller *genomförandeorganisation, offentlig insyn och finansiell säkerhet*. Det utnyttjar även de möjligheter till administrativ samordning med andra åländska EU-program. Implementeringen skulle dock bli tydligare om klart formulerade urvalskriterier för behandlingen av projektansökningar hade inkluderats i programtexten.

9.2 Beaktande av utvärderingen i programmet

Utvärderarna från Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) har under arbetsprocessen kring framtagandet av programmet bidragit med många värdefulla synpunkter och rekommendationer. Nedan följer en kortfattad redogörelse av utvärderarnas synpunkter och hur dessa har beaktats i det slutliga ESF-programmet.

I bakgrundsanalysen påpekades det att nulägesindikatorerna var väl många med den påföljd att fokuseringen på ett mer begränsat antal nyckelindikatorer blev otydlig. Antalet indikatorer har därför minskats för att bättre belysa de problemområden som har identifierats.

I SWOT-analysen efterlystes tydligare gränser mellan de som uppfattas som styrkor och de som uppfattas som möjligheter. En kort sammanfattning har därför skrivits ner för att tydligare belysa de viktigaste insatsområdena (sid. 19).

Ett önskemål från utvärderarnas sida har också varit att tydligare redovisa fördelningen mellan de fyra satsningsområdena. De fyra områdena har nu gjorts om till tre stycken, där

punkt 3 och 4 har bildat ett gemensamt område. En utförlig beskrivning har även gjorts för att förtydliga områdenas roll i programmet som helhet.

De kvantitativa indikatorerna har inte varit formulerade på ett tillfredsställande sätt och därför har dessa nu kvantifierats för att möjliggöra mätning och uppföljning. Dessa har även kopplats samman med nulägesindikatorer i bakgrundsanalysen (sid. 27).

Bilaga 1 Sammanfattning av miljökonsekvensbedömning

Programmen kommer inte att leda till betydande negativ miljöpåverkan

EU:s regionalpolitik grundar sig på program som underlag för fördelning av medel till olika åtgärder och projekt. Program för 2007-2013 utvecklas bl.a. med stöd av en miljöbedömning, som redovisas i denna gemensamma miljökonsekvensbeskrivning för de två åländska programmen för regional konkurrenskraft och sysselsättning.

Målet för det operativa regionalfondsprogrammet är att *utveckla den åländska ekonomin mot högre förädlingsgrader och ett ökat kunskapsinnehåll i produktionsprocesser och produkter*. Programmet innehåller ett prioriterat område: "Företagande och innovationer". Förhoppningen är att programmet skall leda till *nya näringsverksamheter* samt att *lönsamhet, effektivitet och konkurrenskraft* utvecklas och breddas för redan existerande verksamheter. De mer konkreta resultaten beskrivs i termer av nya produkter, höjd förädlingsgrad, höjd kunskaps- och tekniknivå, utveckling av spetskompetens och ökad självförsörjningsgrad inom energiområdet.

Målet för det operativa socialfondsprogrammet är att *förbättra utnyttjandet av humankapitalet genom en generell höjning av kompetensnivån i företag och organisationer och ökad integration av utanförgrupper*. Programmet har ett prioriterat område kallat "Kompetens och sysselsättning". Tanken är att främja kompetensutveckling och fortbildning av personal inom såväl befintliga som nya arbetsområden. Programsatsningarna skall även vara sysselsättningsfrämjande och förbättra integration av minoritetsgrupper och funktionshindrade.

Programmen förväntas tillsammans disponera ca 12 mill Euro över 7 år i offentliga medel. Programmen innehåller inte närmare beskrivning av projekt, vilket är normalt eftersom sådana ansökningar kommer först i genomförandet. Det innebär att programmens konkreta verkningar inte kan förutses i detta skede.

Slutsatsen är att programmens genomförande inte kan antas leda till en betydande negativ miljöpåverkan. Det finns dock en risk för negativa miljökonsekvenser liksom en möjlighet till positiva. Slutsatsen är således beroende av hur miljöhänsyn fortsatt integreras i programmens fullföljande, huvudsakligen i prövningen av projekt.

Integration av miljöhänsyn i den strategiske referensramen och i programmen

I landskapet Åland är de större miljöpåverkande verksamheterna fiskodling, jordbruk, biltrafik, färjtrafik, livsmedelsindustri, energiproduktion, avfallshantering samt utsläpp av avloppsvatten från bosättning, industri och turismverksamhet.

Miljöproblem och miljövärden har uppmärksamrats tydligt i den gemensamma strategiska referensramen för de båda programmen.

Tillsammans med övriga horisontella mål skall miljöaspekter bedömas i utvärderingen av ansökningar om ekonomiskt stöd till utvecklingsprojekt. Några rutiner för projektureval eller konkreta urvalskriterier, anpassade för regionens miljöförhållanden, finns emellertid inte med i programmen.

Åtgärder för uppföljning av eventuella miljökonsekvenser

Med slutsatsen att det inte är fråga om betydande negativ miljöpåverkan krävs inte uppföljning enligt reglerna om miljöbedömning. Uppföljning är dock en del av det hänsyn som direktivet kräver samt ett led i den styrning som beskrevs ovan.

Traditionellt har tillväxt lett till ökad negativ miljöpåverkan. Med konkreta urvalskriterier som tydligt beaktar de särskilda förhållandena i regionen – värdefulla, känsliga områden eller angelägna miljöhot – kan programmen dock styra mot hållbar utveckling.

Styrningen bygger på att även konkreta miljömål för programmen fortsatt utvecklas i genomförandet, liksom konkreta kriterier för urval av projekt och indikatorer som ger stöd för miljömässig utvärdering. I programmen ingår inte något förslag till hur projektuppföljningen skall göras ut över en generell formulering kring projektens miljövänlighet, vilket är en brist. Denna kan dock korrigeras i den fortsatta beslutsprocessen.

Samråd och konsultationer med berörda organisationer och myndigheter

Förslag till program för regional konkurrenskraft och sysselsättning (daterat 17.10.2006) och utkast till MKB (daterad 15.10.2006) offentliggjordes genom kungörelse samt med annonser i Tidningen Åland och Nya Åland den 17 oktober 2006 och fanns tillgängliga hos landskapsregeringens websida och vid registratorskontoret. Inbjudan att lämna synpunkter riktade sig till berörda myndigheter och kommuner, allmänheten och organisationer. Synpunkter skulle lämnas senast den 13 november 2006 till Ålands landskapsregering. Det inkom synpunkter från två organisationer.

Huvudsakligen har synpunkter framförts som stödjer MKB kring förslaget om styrning av genomförandet. Synpunkterna har föranlett att programmen har ändrats genom att det i programförslagen är infört indikatorer för uppföljningen av projekt. Landskapsregeringen uttrycker i samrådssammanställningen att man kommer att överväga olika alternativ för villkor för stöd samt urvalskriterier som leder till en positiv förstärkning av miljöhänsyn.

Några urvalskriterier är emellertid inte införda i programmens kapitel om ”Bestämmelser för genomförande av programmet”. Den största svagheten i de två programmen, sett från en miljösynpunkt, är alltså fortfarande bristen på strategisk styrning av åtgärder och projekt i skadeförebyggande och positiv riktning.

Miljöhänsyn i Ålands två operativa program inom ramen för målet Regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007-2013

Samråd

Ett led i fördelningen av medel inom EU är program som anger inriktning för användningen av medel avsatta till regional utveckling. Programperioden 2007-2013 planeras nu och proceduren stöds bl.a. enligt krav från EU genom samråd om miljöhänsyn, inbegäran om synpunkter samt en löpande analys av programförslagets verkan och funktion. Ett av samråden avser förslag till dokumentation av integrationen av miljöhänsyn och utvärdering av programmets miljökonsekvenser, MKB (LL och LF om miljökonsekvensbedömning, ÅFS 82/2006 och ÅFS 86/2006). Ålands två operativa program inom ramen för målet Regional sysselsättning och konkurrenskraft finansieras genom Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden.

Resultaten av samråden och MKB utgör ett av underlagen till besluten om programmen. Här sammanfattas de synpunkter som har framförts samt ges kommentarer och redovisas hur besluten beaktat synpunkter och MKB.

Förslag till två program för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007-2013 (N10/06/1/31, 17.10.2006) och miljökonsekvensbedömning av programdokument i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan (15.10.2006) offentliggjordes genom kungörelse 17.10.2006 samt med annonser i tidningarna Tidningen Åland och Nya Åland samt har funnits tillgängliga på landskapsregeringens websida www.regeringen.ax och vid registratörskontoret. Inbjudan att lämna synpunkter riktade sig till berörda myndigheter och kommuner, allmänheten och organisationer. Synpunkter skulle lämnas senast den 13 november 2006 till Ålands landskapsregering.

Det har inkommit synpunkter på MKB från:

1. FFCs distriktskontor på Åland (arbetstagarorganisation)
2. Ålands Natur och Miljö r.f.

Det har inkommit synpunkter på förslag till två program från:

1. FFCs distriktskontor på Åland (arbetstagarorganisation)
2. Ålands kommunförbund k.f.
3. Ålands Natur och Miljö r.f.
4. Ålands företagareförening r.f.

Synpunkter:

Landskapsregeringens förslag till två program omfattas av alla respondenter, varav tre inte anför något med anledning av MKB. En respondent föreslår som allmänt kriterium för åtgärder som stöds att de inte får motverka en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling på längre sikt samt att de brister som påtalas i MKB korrigeras när det gäller att det saknas strategisk styrning av åtgärder och projekt samt att hållbar utveckling som övergripande strategi inte får ett konkret genomslag i programmen.

Bemötande:

Synpunkterna har föranlett att programmen har ändrats enligt nedanstående beaktande.

Integration av miljöaspekterna

Miljöproblem och miljövärden har uppmärksammats i programmets nulägesbeskrivning och analys samt i utformningen av vissa insatsområden och aktiviteter. Samråd om MKB har genomförts enligt beskrivningen ovan. I arbetet med MKB har uppmärksammats att det är en brist på strategisk styrning av åtgärder och projekt i skadeförebyggande och positiv riktning. MKB betonar betydelsen av styrning på projektnivå. De inkomna synpunkterna samt MKB har lett till att programmen ändrats enligt nedanstående redovisning.

Beaktande av synpunkter från samråd och slutsatser i miljökonsekvensbeskrivningen

Synpunkter från samråd samt slutsatser i miljökonsekvensbedömningen har beaktats i besluten om programmen genom att i programförslagen införa miljöindikatorer i uppföljningen av projekt. Vid genomförandet av programmen kommer landskapsregeringen att överväga olika alternativ för villkor för stöd samt urvalskriterier som leder till en positiv förstärkning av miljöhänsyn. Särskilt kommer att betonas projektägarnas ansvar för att i uppföljningen av projekten rapportera enligt de uppställda indikatorerna.

Skäl till programmets utformning

De två åländska programmen inom ramen för Regional konkurrenskraft och sysselsättning har med beaktande av förhållandevis begränsade resurser samt gemenskapens övergripande målsättning om starkare fokusering valt en snäv inriktning mot kompetens samt sysselsättningsfrågor gällande utanförgrupper å ena sidan och innovationer för att utveckla den åländska ekonomin mot högre förädlingsgrader och ett ökat kunskapsinnehåll i produktionsprocesser och produkter å andra sidan. Direkta miljöinsatser återfinns inom innovationsåtgärder rörande energieffektivitet och ökad användning av förnyelsebar energi. Sammantaget med utformning av rutiner för hantering av miljöaspekten i genomförandet bedömer landskapsregeringen att programmets resultat ger positiva miljöeffekter jämfört med att inte genomföra programmen.

Uppföljning och övervakning av betydande miljöpåverkan

I MKB anges att i brist på styrning av genomförandet av programmen måste antagandet bli att summan av programmets projekt, med tanke på Ålands känsliga och värdefulla omgivningar, potentiellt kan leda till en betydande negativ miljöpåverkan - även om programmets begränsade ekonomiska ram gör att varken negativa eller positiva miljöeffekter kan bli särskilt omfattande. Det blir med andra ord nödvändigt att etablera rutiner för programgenomförande för att säkerställa miljöhänsyn.

Då landskapsregeringen utformar rutiner för uppföljning av programmets genomföranden medtas även rutiner för hanteringen av miljöfrågor, vilket tillsammans med att det inte har bedömts vara risk för en betydande miljöpåverkan gör att en särskild strategi för uppföljning och övervakning inte föreslås.